מכות

תלמוד בבלי

תלמוד בבלי (ויקיטקסט), ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

דף ב עמוד א

מתני׳ **כיצד** העדים נעשים זוממין מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה אין אומרים יעשה זה בן גרושה או בן חלוצה תחתיו אלא לוקה ארבעים

מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב לגלות אין אומרים יגלה זה תחתיו אלא לוקה ארבעים:

גמ׳ הא כיצד אין העדים נעשים זוממין מיבעי ליה ועוד מדקתני לקמן אבל אמרו להם היאך אתם מעידין שהרי באותו היום אתם הייתם עמנו במקום פלוני הרי אלו זוממין (מכלל דאלו אין זוממין)

תנא התם קאי כל הזוממין מקדימין לאותה מיתה חוץ מזוממי בת כהן ובועלה שאין מקדימין לאותה מיתה אלא למיתה אחרת

ויש עדים זוממין אחרים שאין עושין בהן דין הזמה כל עיקר אלא מלקות ארבעים כיצד מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה אין אומרים יעשה זה בן גרושה או בן חלוצה תחתיו אלא לוקה את הארבעים

מנהני מילי א״ר יהושע בן לוי (אמר ר״ש בן לקיש) דאמר קרא (דברים יט, יט) ועשיתם לו כאשר זמם לו ולא לזרעו וליפסלוהו לדידיה ולא ליפסלו לזרעיה בעינן כאשר זמם לעשות וליכא

בר פדא אומר ק״ו ומה המחלל אינו מתחלל הבא לחלל ולא חילל אינו דין שלא יתחלל מתקיף לה רבינא אם כן בטלת תורת עדים זוממין

דף ב עמוד ב

ומה הסוקל אינו נסקל הבא לסקול ולא סקל אינו דין שלא יסקל אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא:

מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב גלות כו׳: מנא הני מילי אמר ר״ל דאמר קרא (דברים יט, ה) הוא ינוס אל אחת הערים הוא ולא זוממין

ר׳ יוחנן אומר ק״ו ומה הוא שעשה מעשה במזיד אינו גולה הן שלא עשו מעשה במזיד אינו דין שלא יגלו

והיא נותנת (והלא דין הוא) הוא שעשה מעשה במזיד לא ליגלי כי היכי דלא תיהוי ליה כפרה הן שלא עשו מעשה במזיד נמי ליגלו כי היכי דליהוי להו כפרה אלא מחוורתא כדר״ל

אמר עולא רמז לעדים זוממין מן התורה מנין רמז לעדים זוממין והא כתיב (דברים יט, יט) ועשיתם לו כאשר זמם אלא רמז לעדים זוממין שלוקין מן התורה מנין דכתיב (דברים כה, א) והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע (דברים כה, ב) והיה אם בן הכות הרשע משום והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות הרשע

אלא עדים שהרשיעו את הצדיק ואתו עדים אחריני והצדיקו את הצדיק דמעיקרא ושוינהו להני רשעים והיה אם בן הכות הרשע

ותיפוק ליה (שמות כ, יב) מלא תענה משום דהוי לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו

ת״ר ד׳ דברים נאמרו בעדים זוממין אין נעשין בן גרושה ובן חלוצה ואין גולין לערי מקלט ואין משלמין את הכופר ואין נמכרין בעבד עברי משום ר״ע אמרו אף אין משלמין ע״פ עצמן

אין נעשין בן גרושה ובן חלוצה כדאמרן ואין גולין לערי מקלט כדאמרן ואין משלמין את הכופר קסברי כופרא כפרה והני לאו בני כפרה נינהו

מאן תנא כופרא כפרה אמר רב חסדא ר׳ ישמעאל בנו של ר׳ יוחנן בן ברוקה היא דתניא (שמות כא, ל) ונתן פדיון נפשו דמי ניזק רבי ישמעאל בנו של ר׳ יוחנן בן ברוקה אומר דמי מזיק מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר כופרא ממונא ומר סבר כופרא כפרה

אמר רב פפא לא דכולי עלמא כופרא כפרה והכא בהא קא מיפלגי מר סבר בדניזק שיימינן ומר סבר בדמזיק שיימינן

מאי טעמייהו דרבנן נאמר השתה למטה ונאמר השתה למעלה מה להלן בדניזק אף כאן בדניזק

ורבי ישמעאל ונתן פדיון נפשו כתיב ורבנן אין פדיון נפשו כתיב מיהו כי שיימינן בדניזק שיימינן

ואין נמכרין בעבד עברי סבר רב המנונא למימר ה״מ היכא דאית ליה לדידיה דמיגו דאיהו לא נזדבן אינהו נמי לא מיזדבנו אבל היכא דלית ליה לדידיה אע״ג דאית להו לדידהו מיזדבנו

(א״ל רבא) ולימרו ליה אי אנת הוה לך מי הוה מיזדבנת אנן נמי לא מיזדבנינן אלא סבר רב המנונא למימר ה״מ היכא דאית ליה או לדידיה או לדידהו אבל היכא דלית ליה לא לדידיה ולא לדידהו מזדבני א״ל רבא (שמות כב, ב) ונמכר בגנבתו אמר רחמנא בגנבתו ולא בזממו:

משום ר״ע אמרו וכו׳: מאי טעמא דר״ע קסבר קנסא הוא וקנס אין משלם ע״פ עצמו אמר רבה תדע שהרי לא עשו מעשה [ונהרגים] ומשלמין אמר רב נחמן תדע שהרי ממון ביד בעלים ומשלמים

דף ג עמוד א

מאי ניהו דלא עשו מעשה היינו דרבה אימא וכן אמר ר״נ

אמר רב יהודה אמר רב עד זומם משלם לפי חלקו מאי משלם לפי חלקו אילמא דהאי משלם פלגא והאי משלם פלגא תנינא משלשין בממון ואין משלשין במלקות

אלא כגון דאיתזום חד מינייהו דמשלם פלגא דידיה ומי משלם והא תניא אין עד זומם משלם ממון עד שיזומו שניהם

אמר רבא באומר עדות שקר העדתי כל כמיניה כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד

אלא באומר העדנו והוזמנו בב״ד פלוני כמאן דלא כר״ע דאי כר״ע הא אמר אף אינו משלם ע״פ עצמו

אלא באומר העדנו והוזמנו בב״ד פלוני וחוייבנו ממון

ס״ד אמינא כיון דלחבריה לא מצי מחייב ליה איהו נמי לא מיחייב קמ״ל:

מתני׳ מעידין אנו את איש פלוני שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה והלא בין היום ובין למחר סופו ליתן לה כתובתה

אומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו שאם נתאלמנה או נתגרשה ואם מתה יירשנה בעלה:

גמ׳ כיצד שמין אמר רב חסדא בבעל

רב נתן בר אושעיא אומר באשה

אמר רב פפא באשה ובכתובתה:

מתני׳ מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב לחבירו אלף זוז על מנת ליתנן לו מכאן ועד שלשים יום והוא אומר מכאן ועד עשר שנים

אומדים כמה אדם רוצה ליתן ויהיו בידו אלף זוז בין נותנן מכאן ועד ל׳ יום בין נותנן מכאן ועד עשר שנים:

גמ׳ אמר רב יהודה אמר שמואל המלוה את חבירו לעשר שנים שביעית משמטתו

דף ג עמוד ב

ואע״ג דהשתא לא קרינן ביה (דברים טו, ב) לא יגוש סוף אתי לידי לא יגוש

מתיב רב כהנא אומדים כמה אדם רוצה ליתן ויהיו אלף זוז בידו בין ליתן מכאן ועד ל׳ יום ובין ליתן מכאן ועד עשר שנים ואי אמרת שביעית משמטתו כולהו נמי בעי שלומי ליה

אמר רבא הב״ע במלוה על המשכון ובמוסר שטרותיו לב״ד דתנן המלוה על המשכון והמוסר שטרותיו לב״ד אין משמיטין

איכא דאמרי א״ר יהודה אמר שמואל המלוה את חבירו לעשר שנים אין שביעית משמטתו ואע״ג דאתי לידי לא יגוש השתא מיהא לא קרינן ביה לא יגוש

אמר רב כהנא אף אנן נמי תנינא אומדין כמה אדם רוצה ליתן ויהיו אלף זוז בידו בין ליתן מכאן ועד ל׳ יום ובין ליתן מכאן ועד עשר שנים ואי אמרת שביעית משמטתו כולהו נמי בעו שלומי ליה

אמר רבא הב״ע במלוה על המשכון ובמוסר שטרותיו לב״ד דתנן המלוה על המשכון והמוסר שטרותיו לב״ד אין משמיטין

ואמר רב יהודה אמר שמואל האומר לחבירו ע״מ שלא תשמטני שביעית שביעית משמטת לימא קסבר שמואל מתנה על מה שכתוב בתורה הוא וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל

והא איתמר האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה רב אומר יש לו עליו אונאה ושמואל אומר אין לו עליו אונאה

הא איתמר עלה אמר רב ענן לדידי מפרשא ליה מיניה דשמואל על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה על מנת שאין בו אונאה הרי יש בו אונאה

ה״נ על מנת שלא תשמטני בשביעית אין שביעית משמטתו ע״מ שלא תשמטני שביעית שביעית משמטתו

תנא המלוה את חבירו סתם אינו רשאי לתובעו פחות מל׳ יום סבר רבה בר בר חנה קמיה דרב למימר ה״מ במלוה בשטר דלא עבד איניש דטרח דכתב שטר בציר מתלתין יומין אבל מלוה על פה לא אמר ליה רב הכי אמר חביבי אחד המלוה בשטר ואחד המלוה על פה

תניא נמי הכי המלוה את חבירו סתם אינו רשאי לתובעו פחות משלשים יום אחד המלוה בשטר ואחד המלוה על פה

אמר ליה שמואל לרב מתנה לא תיתיב אכרעיך עד דמפרשת לה להא שמעתא מנא הא מילתא דאמור רבנן המלוה את חבירו סתם אינו רשאי לתובעו פחות מל׳ יום אחד המלוה בשטר ואחד המלוה על פה

א״ל דכתיב (דברים טו, ט) קרבה שנת השבע שנת השמטה ממשמע שנאמר קרבה שנת השבע איני יודע שהיא שנת שמטה אלא מה תלמוד לומר שנת השמטה לומר לך [יש] שמטה אחרת שהיא כזו ואיזו זו המלוה את חבירו סתם שאינו רשאי לתובעו בפחות משלשים יום דאמר מר שלשים יום בשנה חשוב שנה

ואמר רב יהודה אמר רב הפותח בית הצואר בשבת חייב חטאת מתקיף לה רב כהנא וכי מה בין זה למגופת חבית א״ל זה חבור וזה אינו חבור

ואמר רב יהודה אמר רב שלשת לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב של יין ומראיהן כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו מתקיף לה רב כהנא וכי מה בין זה למי צבע דתנן ר׳ יוסי אומר מי צבע פוסלין את המקוה בשלשת לוגין א״ל רבא התם מיא דצבעא מקרי הכא חמרא מזיגא מקרי

והתני רבי חייא הורידו את המקוה אמר רבא לא קשיא הא רבי יוחנן בן נורי הא רבנן דתנן שלשת לוגין מים

דף ד עמוד א

חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו וכן ג׳ לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב ומראיהן כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו

ר׳ יוחנן בן נורי אומר הכל הולך אחר המראה

הא מיבעיא בעי לה רב פפא דבעי רב פפא רב תני חסר קורטוב ברישא אבל שלשה לוגין לתנא קמא פסלי ואתא ר׳ יוחנן למימר הכל הולך אחר המראה ורב אומר כר׳ יוחנן בן נורי

או דלמא רב לא תני חסר קורטוב ברישא ור׳ יוחנן בן נורי כי פליג אסיפא הוא דפליג

ורב דאמר כדברי הכל

לרב פפא מיבעיא ליה לרבא פשיטא ליה

אמר רב יוסף לא שמיעא לי הא שמעתא אמר ליה אביי את אמרת לה ניהלן והכי אמרת ניהלן דרב לא תני חסר קורטוב ברישא ורבי יוחנן אסיפא פליג ורב דאמר כדברי הכל

ואמר רב יהודה אמר רב חבית מליאה מים שנפלה לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה חיישינן לשלשה לוגין שלא יהו במקום אחד ודוקא לים הגדול דקאי וקיימא אבל נהרא בעלמא לא

תניא נמי הכי חבית מליאה יין שנפלה לים הגדול הטובל שם לא עלתה לו טבילה חיישינן לשלשה לוגין שאובין שלא יהו במקום אחד וכן ככר של תרומה שנפל שם טמא

מאי וכן מהו דתימא התם אוקי גברא אחזקיה הכא אוקי תרומה אחזקה קמ"ל:

מתני' מעידין אנו באיש פלוני שחייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין לוקין ומשלמין שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין דברי ר' מאיר וחכ"א כל המשלם אינו לוקה

מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב מלקות ארבעים ונמצאו זוממין לוקין שמונים משום (שמות כ, יג) לא תענה ברעך עד שקר ומשום (דברים יט, יט) ועשיתם לו כאשר זמם דברי ר' מאיר וחכ"א אין לוקין אלא ארבעים: **גמ'**

דף ד עמוד ב

בשלמא לרבנן (דברים כה, ב) כדי רשעתו כתיב משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות אלא רבי מאיר מ"ט

אמר עולא גמר ממוציא שם רע מה מוציא שם רע לוקה ומשלם אף כל לוקה ומשלם מה למוציא שם רע שכן קנס סבר לה כר' עקיבא דאמר עדים זוממין קנסא הוא

איכא דמתני להא דעולא אהא דתניא (שמות יב, י) לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר וגו' בא הכתוב ליתן עשה אחר ל"ת לומר שאין לוקין עליו דברי ר' יהודה

ר' עקיבא אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דה"ל לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו מכלל דר' יהודה סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו מנא ליה

אמר עולא גמר ממוציא שם רע מה מוציא שם רע לאו שאין בו מעשה לוקין עליו אף כל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו מה למוציא שם רע שכן לוקה ומשלם

אלא אמר ריש לקיש גמר מעדים זוממין מה עדים זוממין לאו שאין בו מעשה לוקין עליו אף כל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו מה לעדים זוממין שכן אין צריכין התראה

מוציא שם רע יוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן לאו שאין בו מעשה ולוקין עליו אף כל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו

מה להצד השוה שבהן שכן קנס הא לא קשיא רבי יהודה לא סבר לה כרבי עקיבא

אלא מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד חמור ורבי יהודה צד חמור לא פריך

ורבנן האי (שמות כ, יג) לא תענה ברעך עד שקר מאי דרשי ביה

ההוא מיבעי ליה לאזהרה לעדים זוממין ורבי מאיר אזהרה לעדים זוממין מנא ליה אמר רבי ירמיה נפקא ליה (דברים יט, כ) מוהנשארים ישמעו ויראו ולא יוסיפו עוד

ורבנן ההוא מיבעי ליה

דף ה עמוד א

להכרזה ורבי מאיר הכרזה מישמעו ויראו נפקא:

מתני׳ משלשין בממון ואין משלשין במכות כיצד העידוהו שהוא חייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין משלשין ביניהם אבל אם העידוהו שהוא חייב מלקות ארבעים ונמצאו זוממין כל אחד ואחד לוקה ארבעים:

גמ׳ מנא ה״מ אמר אביי נאמר (דברים כה, ב) רשע בחייבי מלקיות ונאמר (במדבר לה, לא) רשע בחייבי מיתות ב״ד מה להלן אין מיתה למחצה אף כאן אין מלקות למחצה

רבא אמר בעינן (דברים יט, יט) כאשר זמם לעשות לאחיו וליכא אי הכי ממון נמי ממון מצטרף מלקות לא מצטרף:

מתני׳ אין העדים נעשים זוממין עד שיזימו את עצמן

כיצד אמרו מעידין אנו באיש פלוני שהרג את הנפש אמרו להם היאך אתם מעידין שהרי נהרג זה או ההורג זה היה עמנו אותו היום במקום פלוני אין אלו זוממין אבל אמרו להם היאך אתם מעידין שהרי אתם הייתם עמנו אותו היום במקום פלוני הרי אלו זוממין ונהרגין על פיהם

באו אחרים והזימום באו אחרים והזימום אפי׳ מאה כולם יהרגו רבי יהודה אומר איסטטית היא זו ואינו נהרג אלא כת הראשונה בלבד:

גמ׳ מנא הני מילי אמר רב אדא דאמר קרא (דברים יט, יח) והנה עד שקר העד שקר ענה עד שתשקר גופה של עדות

דבי ר׳ ישמעאל תנא (דברים יט, טז) לענות בו סרה עד שתסרה גופה של עדות

אמר רבא באו שנים ואמרו במזרח בירה הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו והלא במערב בירה עמנו הייתם חזינן אי כדקיימי במערב בירה מיחזא חזו למזרח בירה אין אלו זוממין ואם לאו הרי אלו זוממין

פשיטא מהו דתימא ליחוש לנהורא בריא קמשמע לן

ואמר רבא באו שנים ואמרו בסורא בצפרא בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו בפניא בחד בשבתא עמנו הייתם בנהרדעא חזינן אי מצפרא לפניא מצי אזיל מסורא לנהרדעא לא הוו זוממין ואי לאו הוו זוממין

פשיטא מהו דתימא ליחוש לגמלא פרחא קמ״ל

ואמר רבא באו שנים ואמרו בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו עמנו הייתם בחד בשבתא אלא בתרי בשבתא הרג פלוני את הנפש ולא עוד אלא אפי׳ אמרו ערב שבת הרג פלוני את הנפש נהרגין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר קטלא הוא

מאי קמ״ל תנינא לפיכך נמצאת אחת מהן זוממת הוא והן נהרגין והשניה פטורה

סיפא מה שאין כן בגמר דין איצטריכא ליה באו שנים ואמרו בחד בשבתא נגמר דינו של פלוני ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בערב שבת נגמר דינו של פלוני ולא עוד אלא אפי׳ אמרו בתרי בשבתא נגמר דינו של פלוני אין אלו נהרגין דבעידנא דקא מסהדי גברא בר קטלא הוא

וכן לענין תשלומי קנס

באו שנים ואמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בתרי בשבתא גנב וטבח ומכר משלמין ולא עוד אלא אפילו אמרו בערב שבת גנב וטבח ומכר משלמין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר תשלומין הוא

באו שנים ואמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר ונגמר דינו ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא ערב שבת גנב וטבח ומכר ונגמר דינו ולא עוד אלא אפי׳ אמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר ובתרי בשבתא נגמר דינו אין משלמין דבעידנא דקא מסהדי גברא בר תשלומין הוא:

רבי יהודה אומר איסטטית היא זו כו׳:

דף ה עמוד ב

אי איסטטית היא זו אפי׳ כת ראשונה נמי לא אמר ר׳ אבהו שקדמו והרגו

מאי דהוה הוה אלא אמר רבא הכי קאמר אם אינה אלא כת אחת נהרגת אי איכא טפי אין נהרגין הא בלבד קאמר קשיא

ההיא איתתא דאתאי סהדי ואישתקור אייתי סהדי ואישתקור אזלה אייתי סהדי אחריני דלא אישתקור אמר ריש לקיש הוחזקה זו א״ל ר׳ אלעזר אם היא הוחזקה כל ישראל מי הוחזקו

זימנין הוו יתבי קמיה דרבי יוחנן אתא כי האי מעשה לקמייהו אמר ריש לקיש הוחזקה זו א״ל רבי יוחנן אם הוחזקה זו כל ישראל מי הוחזקו הדר חזיה לרבי אלעזר בישות אמר ליה שמעת מילי מבר נפחא ולא אמרת לי משמיה

לימא ריש לקיש דאמר כרבי יהודה ורבי יוחנן דאמר כרבנן

אמר לך ריש לקיש אנא דאמרי לך אפי׳ לרבנן עד כאן לא קא אמרי רבנן התם דליכא דקא מהדר אבל הכא איכא הא דקא מהדרא

ורבי יוחנן אמר לך אנא דאמרי אפי׳ לרבי יהודה עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם דאמרינן אטו כולי עלמא גבי הני הוו קיימי אבל הכא הני ידעי בסהדותא והני לא ידעי בסהדותא:

מתני׳ אין העדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין שהרי הצדוקין אומרים עד שיהרג שנאמר (שמות כא, כג) נפש תחת נפש

אמרו להם חכמים והלא כבר נאמר (דברים יט, יט) ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו והרי אחיו קיים ואם כן למה נאמר נפש תחת נפש יכול משעה שקבלו עדותן יהרגו תלמוד לומר נפש תחת נפש הא אינן נהרגין עד שיגמר הדין:

גמ׳ תנא בריבי אומר לא הרגו נהרגין הרגו אין נהרגין אמר אביו בני לאו קל וחומר הוא

אמר לו לימדתנו רבינו שאין עונשין מן הדין דתניא (ויקרא כ, יז) איש אשר יקח [את] אחותו בת אביו או בת אמו אין לי אלא בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו בת אמו ובת אביו מנין ת״ל ערות אחותו גילה

עד שלא יאמר יש לי בדין אם ענש על בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו בת אביו ובת אמו לא כל שכן הא למדת שאין עונשין מן הדין

עונש שמענו אזהרה מנין תלמוד לומר (ויקרא יח, ט) ערות אחותך בת אביך או בת אמך אין לי אלא בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו בת אביו ובת אמו מנין תלמוד לומר (ויקרא יח, יא) ערות בת אשת אביך מולדת אביך אחותך היא

עד שלא יאמר יש לי מן הדין מה אם הוזהר על בת אמו שלא בת אביו ובת אביו שלא בת אמו בת אביו ובת אמו לא כל שכן הא למדת שאין מזהירין מן הדין

חייבי מלקיות מנין תלמוד לומר רשע רשע

חייבי גליות מנין אתיא רוצח רוצח

תניא אמר רבי יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים אין העדים זוממין נהרגין עד שיהרג הנדון

אמר לו שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא שפכת דם נקי שהרי אמרו חכמים אין העדים זוממין נהרגין עד שיזומו שניהם ואין לוקין עד שיזומו שניהם

מיד קבל עליו ר׳ יהודה בן טבאי שאינו מורה הוראה אלא לפני שמעון בן שטח וכל ימיו של ר׳ יהודה בן טבאי היה משתטח על קברו של אותו העד והיה קולו נשמע וכסבורין העם לומר קולו של הרוג אמר קולי שלי הוא תדעו למחר הוא מת אין קולו נשמע

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי דלמא בדינא קם בהדיה אי נמי פיוסי פייסיה:

מתני׳ (דברים יז, ו) על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה אלא להקיש (שלשה לשנים) מה שלשה מזימין את השנים אף השנים יזומו את הג׳ ומנין אפי׳ מאה ת״ל עדים

ר׳ שמעון אומר מה שנים אינן נהרגין עד שיהיו שניהם זוממין אף שלשה אינן נהרגין עד שיהיו שלשתן זוממין ומנין אפי׳ מאה ת״ל עדים

רבי עקיבא אומר לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו

ואם כן ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה על אחת כמה וכמה ישלם שכר לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה

ומה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה מנין אפי׳ מאה ת״ל עדים

דף ו עמוד א

אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיים העדות בשאר רבי אומר אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות

ואימתי בזמן שהתרו בהן אבל בזמן שלא התרו בהן מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש:

גמ׳ אמר רבא והוא שהעידו כולם בתוך כדי דיבור אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא מכדי תוך כדי דיבור היכי דמי כדי שאילת תלמיד לרב מאה טובא הוו

אמר ליה כל חד וחד בתוך כדי דיבור של חבירו:

רבי עקיבא אומר לא בא שלישי כו׳ ומה שנים כו׳: אמר ליה רב פפא לאביי אלא מעתה הרוג יציל כשהרגו מאחוריו

נרבע יציל כשרבעו מאחוריו

הורג ורובע יצילו אישתיק כי אתא לקמיה דרבא אמר ליה (דברים יט, טו) יקום דבר במקיימי דבר הכתוב מדבר:

אמר רבי יוסי במה דברים אמורים וכו׳ מה יעשו שני אחים כו׳: היכי אמרינן להו

אמר רבא הכי אמרי׳ להו למיחזי אתיתו או לאסהודי אתיתו אי אמרי לאסהודי אתו נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אי אמרי למיחזי אתו מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש:

איתמר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר׳ יוסי ורב נחמן אומר הלכה כרבי:

דף ו עמוד ב

מתני׳ היו שנים רואין אותו מחלון זה ושנים רואין אותו מחלון זה ואחד מתרה בו באמצע בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו עדות אחת ואם לאו הרי אלו שתי עדיות לפיכך אם נמצאת אחת מהן זוממת הוא והן נהרגין והשניה פטורה

רבי יוסי אומר לעולם אין נהרגין עד שיהו שני עדיו מתרין בו שנאמר (דברים יז, ו) על פי שנים עדים דבר אחר על פי שנים עדים שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן:

גמ׳ אמר רב זוטרא בר טוביא אמר רב מנין לעדות מיוחדת שהיא פסולה שנאמר (דברים יז, ו) לא יומת על פי עד אחד מאי אחד אילימא עד אחד ממש מרישא שמעינן לה על פי שנים עדים אלא מאי אחד אחד אחד

תניא נמי הכי לא יומת על פי עד אחד להביא שנים שרואים אותו אחד מחלון זה ואחד מחלון זה ואין רואין זה את זה שאין מצטרפין ולא עוד אלא אפילו בזה אחר זה בחלון אחד אין מצטרפין

אמר ליה רב פפא לאביי השתא ומה אחד מחלון זה ואחד מחלון זה דהאי קא חזי כולו מעשה והאי קא חזי כולו מעשה אמרת לא מצטרפי בזה אחר זה דהאי חזי פלגא דמעשה והאי חזי פלגא דמעשה מיבעיא א״ל לא נצרכא אלא לבועל את הערוה

אמר רבא אם היו רואין את המתרה או המתרה רואה אותן מצטרפין אמר רבא מתרה שאמרו אפילו מפי עצמו ואפילו מפי השד

אמר רב נחמן עדות מיוחדת כשירה בדיני ממונות דכתיב לא יומת על פי עד אחד בדיני נפשות הוא דאין כשירה אבל בדיני ממונות כשירה

מתקיף לה רב זוטרא אלא מעתה בדיני נפשות תציל אלמה תנן הוא והן נהרגין קשיא:

רבי יוסי אומר וכו׳: א״ל רב פפא לאביי ומי אית ליה לרבי יוסי האי סברא והתנן רבי יוסי אומר השונא נהרג מפני שהוא כמועד ומותרה

א״ל ההוא רבי יוסי בר יהודה היא דתניא רבי יוסי בר יהודה אומר חבר אין צריך התראה לפי שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד:

דבר אחר ע״פ שנים עדים שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן: הנהו לעוזי דאתו לקמיה דרבא אוקי רבא תורגמן בינייהו והיכי עביד הכי והתנן שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן רבא מידע הוה ידע מה דהוו אמרי ואהדורי הוא דלא הוה ידע

דף ז עמוד א

אילעא וטוביה קריביה דערבא הוה סבר רב פפא למימר גבי לוה ומלוה רחיקי נינהו א״ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא אי לית ליה ללוה לאו בתר ערבא אזיל מלוה:

מתני׳ מי שנגמר דינו וברח ובא לפני אותו ב״ד אין סותרין את דינו כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו מעידים אנו באיש פלוני שנגמר דינו בב״ד של פלוני ופלוני ופלוני עדיו הרי זה יהרג

סנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ סנהדרין ההורגת אחד בשבוע נקראת חובלנית רבי אליעזר בן עזריה אומר אחד לשבעים שנה רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים אילו היינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם רשב״ג אומר אף הן מרבין שופכי דמים בישראל:

גמ׳ לפני אותו בית דין הוא דאין סותרין הא לפני בית דין אחר סותרין הא תני סיפא כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו מעידין אנו את איש פלוני שנגמר דינו בבית דין פלוני ופלוני ופלוני עדיו הרי זה נהרג

אמר אביי לא קשיא כאן בארץ ישראל כאן בחוצה לארץ

דתניא רבי יהודה בן דוסתאי אומר משום רבי שמעון בן שטח ברח מארץ לחוצה לארץ אין סותרין את דינו מחוצה לארץ לארץ סותרין את דינו מפני זכותה של ארץ ישראל:

סנהדרין נוהגת כו׳: מנא ה״מ דתנו רבנן (במדבר לה, כט) והיו אלה לכם לחוקת משפט לדורותיכם למדנו לסנהדרין שנוהגת בארץ ובחוצה לארץ

א״כ מה תלמוד לומר (דברים טז יח) בשעריך בשעריך אתה מושיב בתי דינים בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר ובחו״ל אתה מושיב בכל פלך ופלך ואי אתה מושיב בכל עיר ועיר:

סנהדרין ההורגת וכו׳: איבעיא להו אחת לשבעים שנה נקראת חבלנית או דלמא אורח ארעא היא תיקו:

רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים אילו היינו וכו׳: היכי הוו עבדי רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו ראיתם טריפה הרג שלם הרג

אמר רב אשי אם תמצא לומר שלם הוה דלמא במקום סייף נקב הוה

בבועל את הערוה היכי הוו עבדי אביי ורבא דאמרי תרוייהו ראיתם כמכחול בשפופרת ורבנן היכי דיינו כשמואל דאמר שמואל במנאפים משיראו כמנאפים:

הדרן עלך כיצד העדים

מתני׳ **אלו** הן הגולין ההורג נפש בשגגה היה מעגל במעגילה ונפלה עליו והרגתו היה משלשל בחבית ונפלה עליו והרגתו היה יורד בסולם ונפל עליו והרגתו הרי זה גולה אבל אם היה מושך במעגילה ונפלה עליו והרגתו היה דולה בחבית ונפסק החבל ונפלה עליו והרגתו

דף ז עמוד ב

היה עולה בסולם ונפל עליו והרגו הרי זה אינו גולה זה הכלל כל שבדרך ירידתו גולה ושלא בדרך ירידתו אינו גולה:

גמ׳ מנא ה״מ אמר שמואל דאמר קרא (במדבר לה, כג) ויפל עליו וימות עד שיפול דרך נפילה

תנו רבנן (במדבר לה, יא) בשגגה פרט למזיד (דברים יט, ד) בבלי דעת פרט למתכוין

מזיד פשיטא בר קטלא הוא (אלא) אמר רבא אימא פרט לאומר מותר א״ל אביי אי אומר מותר אנוס הוא אמר ליה שאני אומר האומר מותר קרוב למזיד הוא

(דברים יט, ד) בבלי דעת פרט למתכוין מתכוין פשיטא בר קטלא הוא אמר רבה פרט למתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם לכותי והרג את ישראל לנפל והרג בן קיימא

ת״ר (במדבר לה, כב) אם בפתע פרט לקרן זוית בלא איבה פרט לשונא הדפו שדחפו בגופו או השליך עליו להביא ירידה שהיא צורך עליה בלא צדיה פרט למתכוין לצד זה והלכה לה לצד אחר

(שמות כא, יג) ואשר לא צדה פרט למתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע (דברים יט, ה) ואשר יבא את רעהו ביער מה יער רשות לניזק ולמזיק ליכנס לשם אף כל רשות לניזק ולמזיק ליכנס לשם

בעא מיניה רבי אבהו מרבי יוחנן היה עולה בסולם ונשמט השליבה מתחתיו ונפלה והרגה מהו כי האי גוונא עליה היא או ירידה היא א״ל כבר נגעת בירידה שהיא צורך עליה

איתיביה זה הכלל כל שבדרך ירידתו גולה שלא בדרך ירידתו אינו גולה שלא בדרך ירידתו לאיתויי מאי לאו לאיתויי כה״ג וליטעמיך כל שבדרך ירידתו לאיתויי מאי

אלא לאיתויי קצב הכא נמי לאיתויי קצב דתניא קצב שהיה מקצב תנא חדא לפניו חייב לאחריו פטור ותניא אידך לאחריו חייב לפניו פטור ותניא אידך בין לפניו בין לאחריו חייב ותניא אידך בין לפניו בין לאחריו פטור ולא קשיא

כאן בירידה שלפניו ועליה שלאחריו כאן בעליה שלפניו וירידה שלאחריו

כאן בירידה שלפניו ושל אחריו כאן בעליה שלפניו ושל אחריו.

לימא כתנאי היה עולה בסולם ונשמטה שליבה מתחתיו תני חדא חייב ותניא אידך פטור מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר ירידה היא ומר סבר עליה היא

לא דכ״ע עליה היא ולא קשיא כאן לניזקין כאן לגלות

איבעית אימא הא והא לגלות ולא קשיא הא דאתליע הא דלא אתליע

ואיבעית אימא הא והא דלא אתליע ולא קשיא הא דמיהדק והא דלא מיהדק:

מתני׳ נשמט הברזל מקתו והרג רבי אומר אינו גולה וחכמים אומרים גולה מן העץ המתבקע רבי אומר גולה וחכמים אומרים אינו גולה:

גמ׳ תניא אמר להם רבי לחכמים וכי נאמר (דברים יט, ה) ונשל הברזל מעצו והלא לא נאמר אלא מן העץ ועוד נאמר עץ למטה ונאמר עץ למעלה מה עץ האמור למעלה מן העץ המתבקע אף עץ האמור למטה מן העץ המתבקע

אמר רב חייא בר אשי אמר רב ושניהם מקרא אחד דרשו ונשל הברזל מן העץ רבי סבר יש אם למסורת ונישל כתיב ורבנן סברי יש אם למקרא ונשל קרינן

ורבי יש אם למסורת סבירא ליה

דף ח עמוד א

והאמר רב יצחק בר׳ יוסף אמר רבי יוחנן רבי ורבי יהודה בן רועץ וב״ש ור״ש ור״ע כולהו סבירי להו יש אם למקרא היינו דקאמר להו ועוד

אמר רב פפא מאן דשדא פיסא לדיקלא ואתר תמרי ואזול תמרי וקטול באנו למחלוקת דרבי ורבנן פשיטא מהו דתימא ככח כחו דמי קמ״ל

אלא כח כחו לרבי היכי משכחת לה כגון דשדא פיסא ומחיה לגרמא ואזיל גרמא ומחיה לכבאסא ואתר תמרי ואזול תמרי וקטול:

מתני׳ הזורק אבן לרה״ר והרג ה״ז גולה ר״א בן יעקב אומר אם מכשיצאתה האבן מידו הוציא הלה את ראשו וקבלה ה״ז פטור

זרק את האבן לחצרו והרג אם יש רשות לניזק ליכנס לשם גולה ואם לאו אינו גולה שנאמר (דברים יט, ה) ואשר יבא את רעהו ביער מה היער רשות לניזק ולמזיק ליכנס לשם אף כל רשות לניזק ולמזיק להכנס לשם יצא חצר בעל הבית שאין רשות לניזק (ולמזיק) ליכנס לשם

אבא שאול אומר מה חטבת עצים רשות אף כל רשות יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח ב״ד:

גמ׳ לרה״ר מזיד הוא אמר רב שמואל בר יצחק בסותר את כותלו איבעי ליה לעיוני בסותר את כותלו בלילה נמי איבעי ליה לעיוני

בסותר את כותלו לאשפה האי אשפה ה״ד אי שכיחי בה רבים פושע הוא אי לא שכיחי בה רבים אנוס הוא

א״ר פפא לא צריכא אלא לאשפה העשויה ליפנות בה בלילה ואין עשויה ליפנות בה ביום ואיכא דמקרי ויתיב פושע לא הוי דהא אינה עשויה ליפנות בה ביום אונס נמי לא הוי דהא איכא דמקרי ויתיב:

רבי אליעזר בן יעקב אומר וכו׳: ת״ר (דברים יט, ה) ומצא פרט לממציא את עצמו מכאן אמר רבי אליעזר בן יעקב אם משיצתה האבן מידו הוציא הלה את ראשו וקבלה פטור

למימרא דמצא מעיקרא משמע ורמינהי (ויקרא כה, כו) ומצא פרט למצוי שלא ימכור ברחוק ויגאול בקרוב ברעה ויגאול ביפה

אמר רבא הכא מענייניה דקרא והתם מענייניה דקרא התם מענייניה דקרא ומצא דומיא (ויקרא כה, כו) דוהשיגה ידו מה השיגה ידו מהשתא אף מצא נמי מהשתא הכא מענייניה דקרא ומצא דומיא דיער מה יער מידי דאיתיה מעיקרא אף ומצא נמי מידי דאיתיה מעיקרא:

הזורק את האבן וכו׳: א״ל ההוא מרבנן לרבא ממאי דמחטבת עצים דרשות דלמא מחטבת עצים דסוכה ומחטבת עצים דמערכה ואפ״ה אמר רחמנא ליגלי א״ל כיון דאם מצא חטוב (אינו חוטב) לאו מצוה השתא נמי לאו מצוה

איתיביה רבינא לרבא יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח ב״ד לימא כיון דאילו גמיר לאו מצוה השתא נמי לאו מצוה התם אע״ג דגמיר מצוה דכתיב (משלי כט, יז) יסר בנך ויניחך ויתן מעדנים לנפשך

הדר אמר רבא לאו מילתא היא דאמרי (דברים יט, ה) ואשר יבא את רעהו ביער (מה יער) דאי בעי עייל ואי בעי לא עייל ואי סלקא דעתך מצוה מי סגיא דלא עייל

אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא כל היכא דכתיב אשר דאי בעי הוא אלא מעתה (במדבר יט, כ) ואיש אשר יטמא ולא יתחטא אי בעי מיטמא אי בעי לא מיטמא מת מצוה דלא סגי דלא מיטמא הכי נמי דפטור

שאני התם דאמר קרא

דף ח עמוד ב

טמא יהיה מ״מ

ההוא מיבעי ליה לכדתניא טמא יהיה לרבות טבול יום טומאתו בו לרבות מחוסר כיפורים א״ל אנא מעוד (טומאתו) קא אמינא

איכא דמתני לה אהא (שמות לד, כא) בחריש ובקציר תשבות ר״ע אומר אינו צ״ל חריש של שביעית וקציר של שביעית שהרי כבר נאמר (ויקרא כה, ד) שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור אלא אפילו חריש של ערב שביעית שנכנס לשביעית וקציר של שביעית שיצא למוצאי שביעית

רבי ישמעאל אומר מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר שהוא מצוה

א״ל ההוא מרבנן לרבא ממאי דחרישה דרשות דלמא חרישת עומר דמצוה ואפ״ה אמר רחמנא תשבות א״ל כיון דאם מצא חרוש אינו חורש לאו מצוה

איתיביה רבינא לרבא יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח ב״ד ואמאי לימא כיון דאילו גמיר לאו מצוה השתא נמי לאו מצוה התם אע״ג דגמיר נמי מצוה קא עביד דכתיב (משלי כט, יז) יסר בנך ויניחך

הדר אמר רבא לאו מילתא היא דאמרי קצירה דומיא דחרישה מה חרישה מצא חרוש אינו חורש אף קצירה נמי (מצא קצור אינו קוצר) ואי ס״ד מצוה מצא קצור אינו קוצר מצוה לקצור ולהביא:

מתני׳ האב גולה על ידי הבן והבן גולה ע״י האב הכל גולין על ידי ישראל וישראל גולין על ידיהן חוץ מגר תושב וגר תושב אינו גולה אלא על ידי גר תושב:

גמ׳ האב גולה ע״י הבן והאמרת יצא האב המכה את בנו דגמיר והאמרת אע״ג דגמיר מצוה קעביד בשוליא דנגרי

שוליא דנגרי חיותא היא דלמדיה דגמיר אומנותא אחריתי:

והבן גולה ע״י האב כו׳: ורמינהי (במדבר לה, יא) מכה נפש פרט למכה אביו אמר רב כהנא לא קשיא הא ר״ש והא רבנן

לר״ש דאמר חנק חמור מסייף שגגת סייף ניתנה לכפרה שגגת חנק לא ניתנה לכפרה

לרבנן דאמרי סייף חמור מחנק הורג אביו [בשוגג] שגגת סייף הוא ושגגת סייף ניתנה לכפרה

רבא אמר פרט לעושה חבורה באביו בשוגג ס״ד אמינא כיון דבמזיד בר קטלא הוא בשוגג נמי ליגלי קמ״ל:

הכל גולין על ידי ישראל וכו׳: הכל גולין על ידי ישראל לאיתויי מאי? לאיתויי עבד וכותי תנינא להא דת״ר עבד וכותי גולה ולוקה ע״י ישראל וישראל גולה ולוקה ע״י כותי ועבד

בשלמא עבד וכותי גולה ע״י ישראל ולוקה גולה דקטליה ולוקה דלטייה אלא ישראל גולה ולוקה ע״י כותי בשלמא גולה דקטליה אלא לוקה אמאי דלטייה (שמות כב, כז) ונשיא בעמך לא תאור בעושה מעשה עמך

אלא אמר רב אחא בר יעקב כגון שהעיד בו והוזם דכוותיה גבי עבד שהעיד בו והוזם עבד בר עדות הוא אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא הכא במאי עסקינן כגון שהכהו הכאה

דף ט עמוד א

שאין בה שוה פרוטה דא״ר אמי א״ר יוחנן הכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה לוקה ולא מקשינן הכאה לקללה:

חוץ מעל ידי גר תושב וכו׳: אלמא גר תושב עובד כוכבים הוא אימא סיפא גר תושב גולה ע״י גר תושב אמר רב כהנא לא קשיא כאן בגר תושב שהרג גר תושב כאן בגר תושב שהרג ישראל

איכא דרמי קראי אהדדי כתיב (במדבר לה, טו) לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם תהיינה שש הערים וכתיב (במדבר לה, יב) והיו לכם הערים למקלט לכם ולא לגרים אמר רב כהנא ל״ק כאן בגר תושב שהרג ישראל כאן בגר תושב שהרג גר תושב

ורמינהי לפיכך גר ועובד כוכבים שהרגו נהרגין קתני גר דומיא דעובד כוכבים מה עובד כוכבים לא שנא דקטל בר מיניה ולא שנא דקטל דלאו בר מיניה נהרג אף גר לא שנא דקטל בר מיניה ולא שנא קטל דלאו בר מיניה נהרג

אמר רב חסדא ל״ק כאן שהרגו דרך ירידה כאן שהרגו דרך עלייה דרך ירידה דישראל גלי איהו נמי סגי ליה בגלות דרך עלייה דישראל פטור הוא נהרג

א״ל רבא ולאו ק״ו הוא ומה דרך ירידה דישראל גלי איהו נמי סגי ליה בגלות דרך עלייה דישראל פטור איהו נהרג

אלא אמר רבא באומר מותר א״ל אביי אומר מותר אנוס הוא א״ל שאני אומר אומר מותר קרוב למזיד הוא

ואזדו לטעמייהו דאיתמר כסבור בהמה ונמצא אדם כנעני ונמצא גר תושב רבא אומר חייב אומר מותר קרוב למזיד הוא רב חסדא אומר פטור אומר מותר אנוס הוא

איתיביה רבא לרב חסדא (בראשית כ, ג) הנך מת על האשה אשר לקחת מאי לאו בידי אדם

לא בידי שמים דיקא נמי דכתיב (בראשית כ, ו) מחטוא לי

ולטעמיך (בראשית לט, ט) וחטאתי לאלהים ולא לאדם אלא דינו מסור לאדם הכא נמי דינו מסור לאדם

איתיביה אביי לרבא (בראשית כ, ד) הגוי גם צדיק תהרוג התם כדקא מהדרי עלויה (בראשית כ, ז) ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא

דף ט עמוד ב

אשת נביא הוא דתיהדר דלאו נביא לא תיהדר

אלא כדאמר ר׳ שמואל בר נחמני דאמר ר׳ שמואל בר נחמני אמר ר׳ יונתן הכי קאמר ליה (בראשית כ, ז) ועתה השב (את) אשת האיש מכל מקום ודקאמרת הגוי גם צדיק תהרוג הלא הוא אמר לי אחותי היא וגו׳ נביא הוא וממך למד אכסנאי הוא שבא לעיר על עסקי אכילה ושתייה שואלין אותו כלום שואלין אותו אשתך זו אחותך זו

מכאן שבן נח נהרג שהיה לו ללמוד ולא למד:

מתני׳ הסומא אינו גולה דברי רבי יהודה ר׳ מאיר אומר גולה השונא אינו גולה רבי יוסי אומר השונא נהרג מפני שהוא כמועד רבי שמעון אומר יש שונא גולה ויש שונא שאינו גולה זה הכלל כל שהוא יכול לומר לדעת הרג אינו גולה ושלא לדעת הרג הרי זה גולה:

גמ׳ ת״ר (במדבר לה, כג) בלא ראות פרט לסומא דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר בלא ראות לרבות את הסומא

מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב (דברים יט, ה) ואשר יבא את רעהו ביער אפילו סומא אתא בלא ראות מעטיה

ורבי מאיר בלא ראות למעט בבלי דעת למעט הוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות

ורבי יהודה בבלי דעת פרט למתכוין הוא דאתא:

ר׳ יוסי אומר השונא נהרג כו׳: והא לא אתרו ביה מתניתין רבי יוסי בר יהודה היא דתניא רבי יוסי בר יהודה אומר חבר אינו צריך התראה לפי שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד:

רבי שמעון אומר יש שונא גולה וכו׳: תניא כיצד אמר רבי שמעון יש שונא גולה ויש שונא שאינו גולה נפסק גולה נשמט אינו גולה

והתניא ר׳ שמעון אומר לעולם אינו גולה עד שישמט מחצלו מידו קשיא נפסק אנפסק קשיא נשמט אנשמט

נפסק אנפסק לא קשיא הא באוהב והא בשונא

נשמט אנשמט לא קשיא הא רבי והא רבנן:

מתני׳ להיכן גולין לערי מקלט לשלש שבעבר הירדן ולשלש שבארץ כנען שנאמר (במדבר לה, יד) את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען וגו׳ עד שלא נבחרו שלש שבארץ ישראל לא היו שלש שבעבר הירדן קולטות שנאמר שש ערי מקלט תהיינה עד שיהיו ששתן קולטות כאחת

ומכוונות להן דרכים מזו לזו שנאמר (דברים יט, ג) תכין לך הדרך ושלשת וגו׳

ומוסרין להן שני ת״ח שמא יהרגנו בדרך וידברו אליו רבי מאיר אומר (אף) הוא מדבר ע״י עצמו שנאמר (דברים יט, ד) וזה דבר הרוצח

רבי יוסי בר יהודה אומר בתחלה אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט וב״ד שולחין ומביאין אותו משם מי שנתחייב מיתה בב״ד הרגוהו ושלא נתחייב מיתה פטרוהו מי שנתחייב גלות מחזירין אותו למקומו שנאמר (במדבר לה, כה) והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו וגו׳:

גמ׳ תנו רבנן שלש ערים הבדיל משה בעבר הירדן וכנגדן הבדיל יהושע בארץ כנען ומכוונות היו כמין שתי שורות שבכרם (יהושע כ, ז) חברון ביהודה כנגד (דברים ד, מג) בצר במדבר שכם בהר אפרים כנגד רמות בגלעד קדש בהר נפתלי כנגד גולן בבשן ושלשת שיהו משולשין שיהא מדרום לחברון כמחברון לשכם ומחברון לשכם כמשכם לקדש ומשכם לקדש כמקדש לצפון

בעבר הירדן תלת בארץ ישראל תלת אמר אביי בגלעד שכיחי רוצחים

דף י עמוד א

דכתיב (הושע ו, ח) גלעד קרית פועלי און עקובה מדם מאי עקובה מדם א״ר אלעזר שהיו עוקבין להרוג נפשות

ומאי שנא מהאי גיסא ומהאי גיסא דמרחקי ומאי שנא מציעאי דמקרבי

אמר אביי בשכם נמי שכיחי רוצחים דכתיב (הושע ו, ט) וכחכי איש גדודים חבר כהנים דרך ירצחו שכמה וגו׳ מאי חבר כהנים א״ר אלעזר שהיו מתחברין להרוג נפשות ככהנים הללו שמתחברין לחלוק תרומות בבית הגרנות

ותו ליכא והא כתיב (במדבר לה, ו) ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר אמר אביי הללו קולטות בין לדעת בין שלא לדעת הללו לדעת קולטות שלא לדעת אינן קולטות

וחברון עיר מקלט הוא והכתיב (שופטים א, כ) ויתנו לכלב את חברון כאשר דבר משה אמר אביי פרוודהא דכתיב (יהושע כא, יב) ואת שדה העיר ואת חצריה נתנו לכלב בן יפנה

וקדש עיר מקלט הואי והכתיב (יהושע יט, לה) וערי מבצר הצדים צר וחמת רקת וכנרת [וגו׳] וקדש ואדרעי ועין חצור ותניא ערים הללו אין עושין אותן לא טירין קטנים ולא כרכים גדולים אלא עיירות בינוניות אמר רב יוסף תרתי קדש הואי אמר רב אשי כגון סליקום ואקרא דסליקום

גופא ערים הללו אין עושין אותן לא טירין קטנים ולא כרכין גדולים אלא עיירות בינוניות ואין מושיבין אותן אלא במקום מים ואם אין שם מים מביאין להם מים ואין מושיבין אותן אלא במקום שווקים ואין מושיבין אותן אלא במקום אוכלוסין נתמעטו אוכלוסיהן מוסיפין עליהן נתמעטו דיוריהן מביאין להם כהנים לוים וישראלים

ואין מוכרין בהן לא כלי זיין ולא כלי מצודה דברי רבי נחמיה וחכמים מתירין ושוין שאין פורסין בתוכן מצודות ואין מפשילין לתוכן חבלים כדי שלא תהא רגל גואל הדם מצויה שם

א״ר יצחק מאי קרא (דברים ד, מב) ונס אל אחת מן הערים האל וחי עביד ליה מידי דתהוי ליה חיותא

תנא תלמיד שגלה מגלין רבו עמו שנאמר וחי עביד ליה מידי דתהוי ליה חיותא אמר ר׳ זעירא מכאן שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון

א״ר יוחנן הרב שגלה מגלין ישיבתו עמו איני והא א״ר יוחנן מנין לדברי תורה שהן קולטין שנאמר (דברים ד, מג) את בצר במדבר וגו׳ [וכתיב בתריה] (דברים ד, מד) וזאת התורה

לא קשיא הא בעידנא דעסיק בה הא בעידנא דלא עסיק בה

ואי בעית אימא מאי קולטין ממלאך המות כי הא דרב חסדא הוה יתיב וגריס בבי רב ולא הוה קא יכול שליחא [דמלאכא דמותא] למיקרב לגביה דלא הוה שתיק פומיה מגירסא סליק ויתיב באראזא דבי רב פקע ארזא ושתיק ויכיל ליה

א״ר תנחום בר חנילאי מפני מה זכה ראובן לימנות בהצלה תחלה מפני שהוא פתח בהצלה תחלה שנאמר (בראשית לז, כא) וישמע ראובן ויצילהו מידם

דרש רבי שמלאי מאי דכתיב (דברים ד, מא) אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה [שמש] אמר לו הקב״ה למשה הזרח שמש לרוצחים איכא דאמרי א״ל הזרחת שמש לרוצחים

דרש רבי סימאי מאי דכתיב (קהלת ה, ט) אוהב כסף לא ישבע כסף ומי אוהב בהמון לא תבואה אוהב כסף לא ישבע כסף זה משה רבינו שהיה יודע שאין שלש ערים שבעבר הירדן קולטות עד שלא נבחרו שלש בארץ כנען ואמר מצוה שבאה לידי אקיימנה

ומי אוהב בהמון לא תבואה למי נאה ללמד בהמון מי שכל תבואה שלו והיינו דא״ר אלעזר מאי דכתיב (תהלים קו, ב) מי ימלל גבורות ה׳ ישמיע כל תהלתו למי נאה (ללמד) [למלל] גבורות ה׳ מי שיכול להשמיע כל תהלתו

ורבנן ואיתימא רבה בר מרי אמר מי אוהב בהמון לו תבואה כל האוהב (למלמד) בהמון לו תבואה יהבו ביה רבנן עינייהו ברבא בריה דרבה

(סימן אשי ללמוד רבינא ללמד)

רב אשי אמר כל האוהב ללמוד בהמון לו תבואה והיינו דא״ר יוסי בר׳ חנינא מאי דכתיב (ירמיהו נ, לו) חרב אל הבדים ונואלו חרב על צוארי שונאיהם של ת״ח שיושבין ועוסקין בתורה בד בבד ולא עוד אלא שמטפשין כתיב הכא ונואלו וכתיב התם (במדבר יב, יא) אשר נואלנו ולא עוד אלא שחוטאין שנאמר ואשר חטאנו ואיבעית אימא מהכא (ישעיהו יט, יג) נואלו שרי צוען

רבינא אמר כל האוהב ללמד בהמון לו תבואה והיינו דאמר רבי הרבה תורה למדתי מרבותי ומחבירי יותר מהם ומתלמידי יותר מכולן

א״ר יהושע בן לוי מאי דכתיב (תהלים קכב, ב) עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלם מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה שערי ירושלם שהיו עוסקים בתורה

וא״ר יהושע בן לוי מאי דכתיב (תהלים קכב, א) שיר המעלות לדוד שמחתי באומרים לי בית ה׳ נלך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבש״ע שמעתי בני אדם שהיו אומרים מתי ימות זקן זה ויבא שלמה בנו ויבנה בית הבחירה ונעלה לרגל ושמחתי אמר לו הקב״ה (תהלים פד, יא) כי טוב יום בחצריך מאלף טוב לי יום אחד שאתה עוסק בתורה לפני מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח:

ומכוונות להם דרכים וכו׳: תניא ר׳ אליעזר בן יעקב אומר

דף י עמוד ב

מקלט היה כתוב על פרשת דרכים כדי שיכיר הרוצח ויפנה לשם אמר רב כהנא מאי קרא (דברים יט, ג) תכין לך הדרך עשה [לך] הכנה לדרך

רב חמא בר חנינא פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא (תהלים כה, ח) טוב וישר ה׳ על כן יורה חטאים בדרך אם לחטאים יורה ק״ו לצדיקים

ר״ש בן לקיש פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא (שמות כא, יג) ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו וגו׳ (שמואל א כד, יד) כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע וגו׳

במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שהרגו את הנפש אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד לזה אין עדים ולזה אין עדים הקב״ה מזמינן לפונדק אחד זה שהרג במזיד יושב תחת הסולם וזה שהרג בשוגג יורד בסולם ונפל עליו והרגו זה שהרג במזיד נהרג וזה שהרג בשוגג גולה

אמר רבה בר רב הונא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב הונא א״ר אלעזר מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו

מן התורה דכתיב (במדבר כב, יב) לא תלך עמהם וכתיב (במדבר כב, כ) קום לך אתם מן הנביאים דכתיב (ישעיהו מח, יז) אני ה׳ אלהיך מלמדך להועיל מדריכך בדרך (זו) תלך מן הכתובים דכתיב (משלי ג, לד) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן

אמר רב הונא רוצח שגלה לעיר מקלט ומצאו גואל הדם והרגו פטור קסבר (דברים יט, ו) ולו אין משפט מות בגואל הדם הוא דכתיב

מיתיבי ולו אין משפט מות ברוצח הכתוב מדבר אתה אומר ברוצח או אינו אלא בגואל הדם כשהוא אומר (דברים יט, ד) והוא לא שונא לו מתמול שלשום הוי אומר ברוצח הכתוב מדבר

הוא דאמר כי האי תנא דתניא ולו אין משפט מות בגואל הדם הכתוב מדבר אתה אומר בגואל הדם הכתוב מדבר או אינו אלא ברוצח כשהוא אומר (דברים יט, ו) כי לא שונא הוא לו מתמול שלשום הרי רוצח אמור הא מה אני מקיים ולו אין משפט מות בגואל הדם הכתוב מדבר

תנן מוסרין לו שני ת״ח שמא יהרגנו בדרך וידברו אליו מאי לאו דמתרו ביה דאי קטיל בר קטלא הוא

לא כדתניא וידברו אליו דברים הראוים לו אומרים לו אל תנהג בו מנהג שופכי דמים בשגגה בא מעשה לידו ר״מ אומר הוא מדבר ע״י עצמו שנאמר (דברים יט, ד) וזה דבר הרוצח אמרו לו הרבה שליחות עושה

אמר מר בשגגה בא מעשה לידו פשיטא דאי במזיד בר גלות הוא אין

והא תניא ר׳ יוסי בר׳ יהודה אומר בתחלה אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט וב״ד שולחין ומביאין אותם משם

מי שנתחייב מיתה הרגוהו שנאמר (דברים יט, יב) ושלחו זקני עירו ולקחו אותו משם ונתנו אותו ביד גואל הדם ומת מי שלא נתחייב פטרוהו שנאמר (במדבר לה, כה) והצילו העדה את הרוצח מיד גואל הדם מי שנתחייב גלות מחזירין אותו למקומו שנא׳ (במדבר לה, כה) והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה

רבי אומר מעצמן הן גולין כסבורין הן אחד שוגג ואחד מזיד קולטות והן אינן יודעין שבשוגג קולטות במזיד אינן קולטות

א״ר אלעזר עיר שרובה רוצחים אינה קולטת שנאמר (יהושע כ, ד) ודבר באזני זקני העיר ההיא את דבריו ולא שהושוו דבריהן לדבריו

וא״ר אלעזר עיר שאין בה זקנים אינה קולטת דבעינן זקני העיר וליכא איתמר עיר שאין בה זקנים רבי אמי ור׳ אסי חד אומר קולטת וחד אומר אינה קולטת למאן דאמר אינה קולטת בעינן זקני העיר וליכא למאן דאמר קולטת מצוה בעלמא

ועיר שאין בה זקנים ר׳ אמי ורבי אסי חד אמר נעשה בה בן סורר ומורה וחד אמר אין נעשה בה בן סורר ומורה למ״ד אין נעשה בה בן סורר ומורה בעינן (דברים כא, יט) זקני עירו וליכא למ״ד נעשה בה בן סורר ומורה מצוה בעלמא

ועיר שאין בה זקנים ר׳ אמי ור׳ אסי חד אמר מביאה עגלה ערופה וחד אמר אינה מביאה עגלה ערופה למ״ד אינה מביאה עגלה ערופה בעינן (דברים כא, ג) זקני העיר ההיא וליכא למאן דאמר מביאה עגלה ערופה מצוה בעלמא

א״ר חמא בר חנינא מפני מה נאמרה פרשת רוצחים

דף יא עמוד א

בלשון עזה דכתיב (יהושע כ, א) וידבר ה׳ אל יהושע לאמר דבר אל בני ישראל לאמר תנו לכם את ערי המקלט אשר דברתי אליכם וגו׳ מפני שהן של תורה

למימרא דכל דיבור לשון קשה אין כדכתיב (בראשית מב, ל) דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות והתניא (מלאכי ג, טז) נדברו אין נדברו אלא לשון נחת וכן הוא אומר (תהלים מז, ד) ידבר עמים תחתינו דבר לחוד ידבר לחוד:

(סימנ״י רבנ״ן מהמנ״י וספר״י)

פליגי בה רבי יהודה ורבנן חד אומר מפני ששיהם וחד אומר מפני שהן של תורה

(יהושע כד, כו) ויכתוב יהושע את הדברים האלה בספר תורת אלהים פליגי בה ר׳ יהודה ור׳ נחמיה חד אומר שמנה פסוקים וחד אומר ערי מקלט

בשלמא למ״ד ח׳ פסוקים היינו דכתיב בספר תורת אלהים אלא למ״ד ערי מקלט מאי בספר תורת אלהים ה״ק ויכתוב יהושע בספרו את הדברים האלה הכתובים בספר תורת אלהים

ספר שתפרו בפשתן פליגי בה ר׳ יהודה ור״מ חד אומר כשר וחד אומר פסול

למ״ד פסול דכתיב (שמות יג, ט) למען תהיה תורת ה׳ בפיך ואיתקש כל התורה כולה לתפילין מה תפילין הלכה למשה מסיני לתופרן בגידין אף כל לתופרן בגידין ואידך כי איתקש למותר בפיך להלכותיו לא איתקש

אמר רב חזינן להו לתפילין דבי חביבי דתפירי בכיתנא ולית הלכתא כוותיה:

מתני׳ אחד משוח בשמן המשחה ואחד המרובה בבגדים ואחד שעבר ממשיחותו מחזירין את הרוצח רבי יהודה אומר אף משוח מלחמה מחזיר את הרוצח

לפיכך אימותיהן של כהנים מספקות להן מחיה וכסות כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו:

גמ׳ מנא הני מילי אמר רב כהנא דאמר קרא (במדבר לה, כה) וישב בה עד מות הכהן הגדול וכתיב (במדבר לה, כח) כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול וכתיב (במדבר לה, כח) ואחרי מות הכהן הגדול

ור׳ יהודה כתיב קרא אחרינא (במדבר לה, לב) לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן (וגו׳) ואידך מדלא כתיב הגדול חד מהנך הוא:

לפיכך אימותיהן של כהנים וכו׳: טעמא דלא מצלו הא מצלו מייתי והכתיב (משלי כו, ב) כצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת חנם לא תבא (א״ל) ההוא סבא מפירקיה דרבא שמיע לי שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו

ואיכא דמתני כדי שיתפללו על בניהם שלא ימותו טעמא דמצלו הא לא מצלו מייתי מאי הוה ליה למעבד הכא אמרינן טוביה חטא וזיגוד מנגיד

התם אמרי שכם נסיב ומבגאי גזיר

אמר ליה ההוא סבא מפירקיה דרבא שמיע לי שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו כי הא דההוא גברא דאכליה אריא ברחוק תלתא פרסי מיניה דר׳ יהושע בן לוי ולא אישתעי אליהו בהדיה תלתא יומי

אמר רב יהודה אמר רב קללת חכם אפי׳ בחנם היא באה מנלן מאחיתופל שבשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא בעא למישטפא לעלמא אמר מהו לכתוב שם אחספא ומישדא בתהומא דליקו אדוכתיה ליכא דאמר ליה מידי אמר כל היודע דבר זה ואינו אומרו יחנק בגרונו

נשא אחיתופל ק״ו בעצמו אמר ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה התורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים לכל העולם כולו לא כל שכן א״ל שרי כתב שם אחספא שדי אתהומא נחת וקם אדוכתיה

ואפ״ה כתיב (שמואל ב יז, כג) ואחיתופל ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבוש את החמור ויקם וילך אל ביתו (ו) אל עירו ויצו אל ביתו ויחנק וגו׳

א״ר אבהו קללת חכם אפילו על תנאי היא באה מנלן מעלי דקאמר ליה [עלי] לשמואל (שמואל א ג, יז) כה יעשה לך אלהים וכה יוסיף אם תכחד ממני דבר ואף על גב דכתיב (שמואל א ג, יח) ויגד לו שמואל את כל הדברים ולא כחד ממנו [ואפ״ה] כתיב (שמואל א ח, ג) ולא הלכו בניו בדרכיו וגו׳

דף יא עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב נידוי על תנאי צריך הפרה מנלן מיהודה דכתיב (בראשית מג, ט) אם לא הביאותיו אליך וגו׳ וא״ר שמואל בר נחמני א״ר יונתן מאי דכתיב (דברים לג, ו) יחי ראובן ואל ימות וגו׳ וזאת ליהודה

כל אותן מ׳ שנה שהיו ישראל במדבר עצמותיו של יהודה היו מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר לפניו רבונו של עולם מי גרם לראובן שיודה יהודה (דברים לג, ז) וזאת ליהודה שמע ה׳ קול יהודה

עאל איבריה לשפא לא הוה קא מעיילי ליה למתיבתא דרקיע (דברים לג, ז) ואל עמו תביאנו לא הוה קא ידע למישקל ומיטרח בשמעתא בהדי רבנן (דברים לג, ז) ידיו רב לו לא הוה ידע לפרוקי קושיא (דברים לג, ז) ועזר מצריו תהיה

איבעיא להו במיתת כולן הוא חוזר או דלמא במיתת אחד מהן

ת״ש נגמר דינו בלא כ״ג אינו יוצא משם לעולם ואם איתא ליהדר (ביה) בדהנך בדליכא:

מתני׳ משנגמר דינו מת כ״ג ה״ז אינו גולה אם עד שלא נגמר דינו מת כ״ג ומנו אחר תחתיו ולאחר מכן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני נגמר דינו בלא כ״ג וההורג כ״ג וכ״ג שהרג אינו יוצא משם לעולם

ואינו יוצא לא לעדות מצוה ולא לעדות ממון ולא לעדות נפשות ואפי׳ ישראל צריכים לו ואפי׳ שר צבא ישראל כיואב בן צרויה אינו יוצא משם לעולם שנאמר (במדבר לה, כה) אשר נס שמה שם תהא דירתו שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו

כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולט רוצח שיצא חוץ לתחום ומצאו גואל הדם רבי יוסי הגלילי אומר מצוה ביד גואל הדם ורשות ביד כל אדם רבי עקיבא אומר רשות ביד גואל הדם וכל אדם חייבין עליו:

גמ׳ מ״ט אמר אביי ק״ו ומה מי שגלה כבר יצא עכשיו מי שלא גלה אינו דין שלא יגלה ודלמא האי דגלה איכפר ליה האי דלא גלה לא מידי גלות קא מכפרא מיתת כהן הוא דמכפרא:

אם עד שלא נגמר דינו וכו׳: מנא הני מילי אמר רב כהנא דאמר קרא (במדבר לה, כה) וישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אותו בשמן הקדש וכי הוא מושחו אלא זה שנמשח בימיו

מאי הוה ליה למעבד היה לו לבקש רחמים שיגמור דינו לזכות ולא ביקש

אמר אביי נקטינן נגמר דינו ומת מוליכין את עצמותיו לשם דכתיב (במדבר לה, לב) לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן ואיזהו ישיבה שהיא בארץ הוי אומר זו קבורה תנא מת קודם שמת כ״ג מוליכין עצמותיו על קברי אבותיו דכתיב (במדבר לה, כח) ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו איזהו ישיבה שהיא בארץ אחוזתו הוי אומר זו קבורה

נגמר דינו ונעשה כהן בן גרושה או בן חלוצה פליגי בה רבי אמי ור׳ יצחק נפחא חד אומר מתה כהונה וחד אומר בטלה כהונה

לימא בפלוגתא דר״א ורבי יהושע קא מיפלגי דתנן היה עומד ומקריב ע״ג המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה ר״א אומר כל קרבנות שהקריב פסולין ורבי יהושע מכשיר

מאן דאמר מתה כר׳ יהושע ומאן דאמר בטלה כרבי אליעזר

דף יב עמוד א

אליבא דרבי אליעזר כולי עלמא לא פליגי כי פליגי אליבא דר׳ יהושע מאן דאמר מתה כרבי יהושע ומאן דאמר בטלה עד כאן לא קאמר רבי יהושע התם דכתיב (דברים לג, יא) ברך ה׳ חילו ופועל ידיו תרצה אפי׳ חללין שבו אבל הכא אפי׳ רבי יהושע מודה:

נגמר דינו וכו׳: אמר רב יהודה אמר רב שתי טעיות טעה יואב באותה שעה דכתיב (מלכים א ב, כח) וינס יואב אל אהל ה׳ ויחזק בקרנות המזבח

טעה שאינו קולט אלא גגו והוא תפס בקרנותיו טעה שאינו קולט אלא מזבח בית עולמים והוא תפס מזבח של שילה אביי אומר בהא נמי מיטעא טעה טעה שאינו קולט אלא כהן ועבודה בידו והוא זר היה

אמר ריש לקיש שלש טעיות עתיד שרו של רומי לטעות דכתיב (ישעיהו סג, א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה טועה שאינה קולטת אלא בצר והוא גולה לבצרה טועה שאינה קולטת אלא שוגג והוא מזיד היה טועה שאינה קולטת אלא אדם והוא מלאך הוא

אמר ר׳ אבהו ערי מקלט לא נתנו לקבורה דכתיב (במדבר לה, ג) ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכושם ולכל חייתם לחיים נתנו ולא לקבורה מיתיבי שמה שם תהא דירתו שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו רוצח שאני דגלי ביה רחמנא:

כשם שהעיר קולטת וכו׳: ורמינהו (במדבר לה, כה) וישב בה בה ולא בתחומה אמר אביי לא קשיא כאן לקלוט כאן לדור

לדור תיפוק ליה דאין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה לא מגרש עיר ולא עיר מגרש אמר רב ששת לא נצרכה אלא למחילות:

רוצח שיצא חוץ לתחום וכו׳: ת״ר (במדבר לה, כז) ורצח גואל הדם את הרוצח מצוה ביד גואל הדם אין גואל הדם רשות ביד כל אדם דברי רבי יוסי הגלילי ר׳ עקיבא אומר רשות ביד גואל הדם וכל אדם חייבין עליו

מאי טעמא דרבי יוסי הגלילי מי כתיב אם רצח ורבי עקיבא מי כתיב ירצח

אמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב רוצח שיצא חוץ לתחום ומצאו גואל הדם והרגו נהרג עליו כמאן לא כר׳ יוסי הגלילי ולא כר״ע

הוא דאמר כי האי תנא דתניא ר׳ אליעזר אומר (במדבר לה, יב) עד עמדו לפני העדה למשפט מה ת״ל לפי שנאמר (במדבר לה, כז) ורצח גואל הדם את הרוצח יכול מיד ת״ל עד עמדו לפני העדה למשפט

ורבי יוסי ורבי עקיבא האי עד עמדו לפני העדה למשפט מאי דרשי ביה ההוא מיבעי ליה לכדתניא רבי עקיבא אומר מנין לסנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש שאין ממיתין אותו עד שיעמוד בב״ד אחר ת״ל עד עמדו לפני העדה למשפט עד שיעמוד בב״ד אחר

ת״ר (במדבר לה, כו) אם יצא יצא הרוצח אין לי אלא במזיד בשוגג מנין ת״ל אם יצא יצא מ״מ

והתניא (וההורגו) במזיד נהרג בשוגג גולה לא קשיא הא כמאן דאמר אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם הא כמאן דאמר לא אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם

אמר אביי מסתברא כמ״ד דברה תורה כלשון בני אדם שלא יהא סופו חמור מתחלתו מה תחלתו במזיד נהרג בשוגג גולה אף סופו במזיד נהרג בשוגג גולה

תני חדא אב שהרג בנו נעשה לו גואל הדם ותניא אידך אין בנו נעשה לו גואל הדם לימא הא רבי יוסי הגלילי והא ר״ע

ותסברא בין למ״ד מצוה בין למ״ד רשות מי שרי והאמר רבה בר רב הונא וכן תנא דבי רבי ישמעאל לכל אין הבן נעשה שליח לאביו להכותו ולקללתו חוץ ממסית שהרי אמרה תורה (דברים יג, ט) לא תחמול ולא תכסה עליו

אלא לא קשיא הא בבנו והא בבן בנו:

מתני׳ אילן שהוא עומד בתוך התחום ונופו נוטה חוץ לתחום או עומד חוץ לתחום ונופו נוטה בתוך התחום הכל הולך אחר הנוף:

גמ׳ ורמינהי אילן שהוא עומד [(בתוך הפנים) ונוטה לחוץ או עומד בחוץ ונוטה לפנים מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ

מעשר אערי מקלט קא רמית מעשר בחומה תלה רחמנא ערי מקלט בדירה תלה רחמנא בנופו מתדר ליה בעיקרו לא מתדר ליה

ורמי מעשר אמעשר דתניא בירושלים הלך אחר הנוף בערי מקלט הלך אחר הנוף אמר רב כהנא לא קשיא הא ר׳ יהודה והא רבנן דתניא

דף יב עמוד ב

ר׳ יהודה אומר במערה הולך אחר פתחה באילן הולך אחר נופו

אימור דשמעת ליה לר״י גבי מעשר לחומרא עיקרו בחוץ ונופו בפנים כי היכי דבנופו לא מצי פריק בעיקרו נמי לא מצי פריק עיקרו מבפנים ונופו מבחוץ כי היכי דבנופו לא מצי אכיל בלא פדייה בעיקרו נמי לא מצי אכיל בלא פדייה

אלא גבי ערי מקלט בשלמא עיקרו בחוץ ונופו בפנים כי היכי דבנופו לא מצי קטיל ליה בעיקרו נמי לא מצי קטיל ליה אלא עיקרו בפנים ונופו בחוץ כי היכי דבנופו מצי קטיל ליה בעיקרו נמי מצי קטיל ליה הא גואי קאי

אמר רבא בעיקרו דכולי עלמא לא פליגי דלא מצי קטיל קאי בנופו ויכול להורגו בחצים ובצרורות דכ״ע לא פליגי דמצי קטיל ליה

כי פליגי במהוי עיקרו דרגא לנופו מר סבר הוי עיקרו דרגא לנופו ומר סבר לא הוי עיקרו דרגא לנופו

רב אשי אמר מאי אחר הנוף אף אחר הנוף:

מתני׳ הרג באותה העיר גולה משכונה לשכונה ובן לוי גולה מעיר לעיר:

גמ׳ ת״ר (שמות כא, יג) ושמתי לך מקום וגו׳ ושמתי לך בחייך מקום ממקומך אשר ינוס שמה מלמד שהיו ישראל מגלין במדבר להיכן מגלין למחנה לויה

מכאן אמרו בן לוי שהרג גולה מפלך לפלך ואם גלה לפלכו קולטו אמר רב אחא בריה דרב איקא מאי קרא (במדבר לה, כח) כי בעיר מקלטו ישב עיר שקלטתו כבר:

מתני׳ כיוצא בו רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו יאמר להם רוצח אני אמרו לו אף על פי כן יקבל מהן שנאמר (דברים יט, ד) וזה דבר הרוצח

דף יג עמוד א

מעלים היו שכר ללוים דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר לא היו מעלים להן שכר וחוזר לשררה שהיה בה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר לא היה חוזר לשררה שהיה בה:

גמ׳ אמר רב כהנא מחלוקת בשש דמר סבר (במדבר לה, יב) לכם לקליטה ומר סבר לכם לכל צרכיכם אבל בארבעים ושתים דברי הכל היו מעלין להם שכר

א״ל רבא הא ודאי לכם לכל צרכיכם משמע אלא אמר רבא מחלוקת בארבעים ושתים דמר סבר (במדבר לה, ו) ועליהם תתנו כי הנך לקליטה ומר סבר ועליהם תתנו כי הנך מה הנך לכל צרכיכם אף הני נמי לכל צרכיכם אבל בשש דברי הכל לא היו מעלים להן שכר:

חוזר לשררה שהיה בה כו׳: תנו רבנן (ויקרא כה, מא) ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו ישוב למשפחתו הוא שב ואינו שב למה שהחזיקו אבותיו דברי ר״י ר״מ אומר אף הוא שב למה שהחזיקו אבותיו אל אחוזת אבותיו כאבותיו

וכן בגולה כשהוא אומר ישוב לרבות את הרוצח

מאי וכן בגולה כדתניא (במדבר לה, כח) ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו לארץ אחוזתו הוא שב ואינו שב למה שהחזיקו אבותיו דברי רבי יהודה ר״מ אומר אף הוא שב למה שהחזיקו אבותיו גמר שיבה שיבה מהתם:

הדרן עלך אלו הן הגולין

מתני׳ **ואלו** הן הלוקין הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר

אלמנה וגרושה חייבין עליה משום שני שמות גרושה וחלוצה אינו חייב אלא משום אחת בלבד:

הטמא שאכל את הקדש והבא אל המקדש טמא ואוכל חלב ודם ונותר ופגול וטמא

והשוחט ומעלה בחוץ והאוכל חמץ בפסח והאוכל והעושה מלאכה ביום הכפורים והמפטם את השמן והמפטם את הקטורת והסך בשמן המשחה והאוכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים

אכל טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו

כמה יאכל מן הטבל ויהא חייב רבי שמעון אומר כל שהוא וחכמים אומרים כזית אמר להן רבי שמעון אי אתם מודים לי באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב אמרו לו מפני שהיא כברייתה אמר להן אף חטה אחת כברייתה:

גמ׳ חייבי כריתות קא תני חייבי מיתות ב״ד לא קתני מתני׳ מני רבי עקיבא היא דתניא אחד חייבי כריתות ואחד חייבי מיתות בית דין

דף יג עמוד ב

ישנו בכלל מלקות ארבעים דברי רבי ישמעאל

ר״ע אומר חייבי כריתות ישנו בכלל מלקות ארבעים שאם עשו תשובה ב״ד של מעלה מוחלין להן חייבי מיתות ב״ד אינו בכלל מלקות ארבעים שאם עשו תשובה אין ב״ד של מטה מוחלין להן

ר׳ יצחק אומר חייבי כריתות בכלל היו ולמה יצאת כרת באחותו לדונו בכרת ולא במלקות

מ״ט דר׳ ישמעאל דכתיב (דברים כח, נח) אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת וכתיב (דברים כח, נט) והפלא ה׳ את מכותך הפלאה זו איני יודע מה היא כשהוא אומר (דברים כה, ב) והפילו השופט והכהו לפניו הוי אומר הפלאה זו מלקות היא וכתיב (דברים כח, נח) אם לא תשמור לעשות את כל וגו׳

אי הכי חייבי עשה נמי אם לא תשמור כתיב וכדרבי אבין א״ר אילעי דאמר רבי אבין א״ר אילעי כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה

אי הכי לאו שאין בו מעשה נמי (דברים כח, נח) לעשות כתיב

לאו שניתק לעשה נמי דומיא דלאו דחסימה

השתא דאתית להכי כולהו נמי דומיא דלאו דחסימה

ור״ע מאי טעמא (דברים כה, ב) כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות

ור׳ ישמעאל הני מילי מיתה וממון או מלקות וממון אבל מיתה ומלקות מיתה אריכתא היא

ולרבי עקיבא אי הכי חייבי כריתות נמי מאי אמרת שאם עשו תשובה השתא מיהת לא עבדי

אמר רבי אבהו בפירוש ריבתה תורה חייבי כריתות למלקות דגמר (ויקרא כ, יז) לעיני (דברים כה, ג) מלעיניך מתקיף לה ר׳ אבא בר ממל אי הכי חייבי מיתות ב״ד נמי נגמרם (במדבר טו, כד) מעיני מלעיניך

דנין לעיני מלעיניך ואין דנין מעיני מלעיניך

ומאי נפקא מיניה והא תנא דבי ר׳ ישמעאל (ויקרא יד, לט) ושב הכהן (ויקרא יד, מד) ובא הכהן זו היא שיבה וזו היא ביאה

ועוד לגמור מעיני מלעיני דהא גמור לעיני מלעיניך

קבלה מיניה רבי שמואל בר רב יצחק כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות ברשעה המסורה לב״ד הכתוב מדבר

רבא אמר אתרו ביה לקטלא כ״ע לא פליגי דאין לוקה ומת כי פליגי דאתרו ביה למלקות רבי ישמעאל סבר לאו שניתן לאזהרת מיתת ב״ד לוקין עליו ור״ע סבר לאו שניתן לאזהרת מיתת ב״ד אין לוקין עליו

ור״ע אי הכי חייבי כריתות נמי לאו שניתן לאזהרת כרת הוא א״ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא חייבי כריתות לא צריכי התראה שהרי פסח ומילה ענש אף על פי שלא הזהיר

ודלמא אזהרה לקרבן דהא פסח ומילה דלית בהו אזהרה לא מייתי קרבן

התם לאו היינו טעמא אלא משום דאיתקש כל התורה כולה לעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים שב ואל תעשה אף כל שב ואל תעשה לאפוקי הני דקום עשה

רבינא אמר לעולם

דף יד עמוד א

כדאמרינן מעיקרא שאם עשו תשובה ב״ד של מעלה מוחלין להן מאי אמרת הא לא עבוד תשובה לא פסיקא מילתא לכרת

רבי יצחק אומר חייבי כריתות בכלל היו ולמה יצאת כרת באחותו לדונו בכרת ולא במלקות

ורבנן כרת באחותו למה לי לחלק וכדרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת

ורבי יצחק לחלק מנא ליה נפקא ליה (ויקרא יח, יט) מואל אשה בנדת טומאתה לחייב על כל אשה ואשה

ורבנן נמי תיפוק ליה מהא אין הכי נמי ואלא כרת דאחותו למה לי לחייבו על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו

פשיטא הרי גופין מוחלקין הרי שמות מוחלקין אלא לחייבו על אחותו שהיא אחות אביו שהיא אחות אמו והיכי משכחת לה ברשיעא בר רשיעא

ור׳ יצחק הא מנא ליה נפקא ליה מק״ו דתניא אמר ר״ע שאלתי את רבן גמליאל ורבי יהושע באיטליז של עימאום שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של ר״ג הבא על אחותו שהיא אחות אביו שהיא אחות אמו מהו [אינו] חייב על כולן אלא אחת או חייב על כל אחת ואחת

אמרו לו זו לא שמענו אבל שמענו הבא על חמש נשים נדות בהעלם אחד שחייב על כל אחת ואחת ונראין דברים מק״ו ומה נדה שהיא שם אחד חייב על כל אחת ואחת כאן ששלשה שמות לא כל שכן

ואידך ק״ו פריכא הוא מה לנדה שכן גופין מוחלקין

ולאידך נמי האי ודאי ק״ו פריכא הוא אלא נפקא ליה (ויקרא כ, יז) מאחותו דסיפא

ואידך אחותו דסיפא למה לי לחייבו על אחותו בת אביו ובת אמו לומר שאין עונשין מן הדין

ואידך איבעית אימא גמר עונש מאזהרה ואיבעית אימא נפקא ליה

דף יד עמוד ב

מאחותו דרישא

ואידך ההוא מיבעי ליה לחלק כרת למפטם ולסך

ואידך סבר כר׳ אלעזר א״ר הושעיא דאמר רבי אלעזר אמר רבי הושעיא כל מקום שאתה מוצא שני לאוין וכרת אחד חלוקין הן לקרבן

ואי בעית אימא לא סבר לה כר׳ אלעזר ונפקא ליה (ויקרא כ, יח) מואיש אשר ישכב את אשה דוה

ואידך ההוא מיבעי ליה לכדרבי יוחנן דאמר ר׳ יוחנן משום ר׳ שמעון בן יוחי מנין שאין האשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה שנאמר ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה וגו׳ מלמד שאין האשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה:

וטמא שאכל את הקדש: בשלמא הבא למקדש טמא כתיב עונש וכתיב אזהרה עונש דכתיב (במדבר יט, יג) את משכן ה׳ טמא ונכרתה אזהרה (במדבר ה, ג) ולא יטמאו את מחניהם אלא טמא שאכל את הקדש בשלמא עונש כתיב (ויקרא ז, כ) והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה׳ וטומאתו עליו ונכרתה אלא אזהרה מנין

ריש לקיש אומר (ויקרא יב, ד) בכל קדש לא תגע

רבי יוחנן אומר תני ברדלא אתיא טומאתו טומאתו כתיב הכא וטומאתו עליו ונכרתה וכתיב התם (במדבר יט, יג) טמא יהיה עוד טומאתו בו מה להלן עונש ואזהרה אף כאן עונש ואזהרה

בשלמא ריש לקיש לא אמר כרבי יוחנן גזירה שוה לא גמיר אלא ר׳ יוחנן מאי טעמא לא אמר כריש לקיש אמר לך ההוא אזהרה לתרומה

וריש לקיש אזהרה לתרומה מנא ליה נפקא ליה (ויקרא כב, ד) מאיש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב אי זהו דבר שהוא שוה בזרעו של אהרן הוי אומר זו תרומה ואידך ההוא לאכילה והא לנגיעה

וריש לקיש האי בכל קדש לא תגע להכי הוא דאתא ההוא מיבעי ליה לטמא שנגע בקדש דאיתמר טמא שנגע בקדש ריש לקיש אומר לוקה רבי יוחנן אומר אינו לוקה ריש לקיש אומר לוקה בכל קדש לא תגע רבי יוחנן אומר אין לוקה ההוא אזהרה לתרומה הוא דאתא

טמא שנגע בקדש מדאפקיה רחמנא בלשון נגיעה אזהרה (לאוכל) אתקוש קדש למקדש

ואכתי להכי הוא דאתא ההוא מיבעי ליה לטמא שאכל בשר קדש לפני זריקת דמים דאיתמר טמא שאכל בשר קדש לפני זריקת דמים ריש לקיש אומר לוקה רבי יוחנן אומר אינו לוקה

ריש לקיש אומר לוקה בכל קדש לא תגע לא שנא לפני זריקה ולא שנא לאחר זריקה רבי יוחנן אומר אינו לוקה רבי יוחנן לטעמיה דאמר קרא טומאתו טומאתו וכי כתיב טומאתו לאחר זריקה הוא דכתיב ההיא מבכל קדש נפקא

תניא כוותיה דריש לקיש בכל קדש לא תגע אזהרה לאוכל אתה אומר אזהרה לאוכל או אינו אלא אזהרה לנוגע ת״ל בכל קדש לא תגע ואל המקדש וגו׳ מקיש קדש למקדש מה מקדש דבר שיש בו נטילת נשמה אף כל דבר שיש בו נטילת נשמה ואי בנגיעה מי איכא נטילת נשמה אלא באכילה

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל לא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו

דף טו עמוד א

אמרו לו אמרת אמר להו לא אמר רבה האלהים אמרה וכתיבא ותנינא כתיבא (במדבר ה, ב) וישלחו מן המחנה [וגו׳] ולא יטמאו את מחניהם תנינא הבא למקדש טמא

אלא מאי טעמא קא הדר ביה משום דקשיא ליה אונס דתניא אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה אם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר

אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה אמאי לא תעשה שקדמו עשה הוא ולילקי

אמר עולא לא יאמר לו תהיה לאשה באונס וליגמר ממוציא שם רע ומה מוציא שם רע שלא עשה מעשה אמר רחמנא (דברים כב, יט) ולו תהיה לאשה אונס לא כל שכן

(למה נאמר) אם אינו ענין לפניו תנהו ענין לאחריו שאם גירש יחזיר

ואכתי אונס ממוציא שם רע לא גמר דאיכא למיפרך מה למוציא שם רע שכן לוקה ומשלם

אלא לא יאמר לו תהיה לאשה במוציא שם רע וליגמר מאונס ומה אונס שאינו לוקה ומשלם אמר רחמנא ולו תהיה לאשה מוציא שם רע לא כל שכן ולמה נאמר אם אינו ענין למוציא שם רע תנהו ענין לאונס אם אינו ענין לפניו תנהו ענין לאחריו

ומוציא שם רע מאונס נמי לא גמר דאיכא למיפרך מה לאונס שכן עשה מעשה

אלא לא יאמר לו תהיה לאשה במוציא שם רע שהרי אשתו היא למה נאמר אם אינו ענין למוציא שם רע תנהו ענין לאונס ואם אינו ענין לפניו תנהו ענין לאחריו

ואימא ואם אינו ענין לפניו דמוציא שם רע תנהו ענין לאחריו דידיה דלא לקי

אין הכי נמי ואתי אונס וגמר מיניה במאי גמר מיניה אי בקל וחומר אי במה מצינו איכא למיפרך (כדפרכינן) מה למוציא שם רע שכן לא עשה מעשה

אלא אמר רבא כל ימיו בעמוד והחזר וכן כי אתא רבין א״ר יוחנן כל ימיו בעמוד והחזר

א״ל רב פפא לרבא והא לא דמי לאויה ללאו דחסימה א״ל משום דכתב ביה רחמנא עשה יתירא מגרע גרע

אי הכי לאו שניתק לעשה נמי לימא משום דכתב ביה רחמנא עשה יתירא מגרע גרע א״ל ההוא לנתוקי לאו הוא דאתא

הניחא למאן דאמר ביטלו ולא ביטלו

אלא למאן דאמר קיימו ולא קיימו מאי איכא למימר

דף טו עמוד ב

מידי הוא טעמא אלא לרבי יוחנן האמר ליה רבי יוחנן לתנא תני בטלו חייב ולא בטלו פטור

דתני תנא קמיה דרבי יוחנן כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה קיים עשה שבה פטור ביטל עשה שבה חייב

א״ל מאי קא אמרת קיים פטור לא קיים חייב ביטל חייב לא ביטל פטור תני ביטלו ולא ביטלו ורבי שמעון בן לקיש אומר קיימו ולא קיימו

במאי קא מיפלגי בהתראת ספק קא מיפלגי מר סבר התראת ספק שמה התראה

ומר סבר התראת ספק לא שמה התראה

ואזדו לטעמייהו דאיתמר שבועה שאוכל ככר זה היום ועבר היום ולא אכלה רבי יוחנן ור״ל דאמרי תרוייהו אינו לוקה רבי יוחנן אומר אינו לוקה

דף טז עמוד א

משום דהוי לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ר״ל אומר אינו לוקה משום דהוי התראת ספק וכל התראת ספק לא שמה התראה

ותרוייהו אליבא דרבי יהודה דתניא (שמות יב, י) ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר וגו׳ בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו דברי רבי יהודה ר׳ יוחנן דייק הכי טעמא דבא הכתוב הא לא בא הכתוב לוקה אלמא התראת ספק שמה התראה

ור״ל דייק הכי טעמא דבא הכתוב הא לא בא הכתוב לוקה אלמא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו

ור״ש בן לקיש נמי הא ודאי התראת ספק הוא

סבר לה כאידך תנא דר׳ יהודה דתניא הכה זה וחזר והכה זה קילל זה וחזר וקילל זה הכה שניהם בבת אחת או קילל שניהם בבת אחת חייב רבי יהודה אומר בבת אחת חייב בזה אחר זה פטור

ורבי יוחנן נמי הא ודאי לאו שאין בו מעשה הוא

סבר לה כי הא דאמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם א״ר יצחק א״ר יוחנן ר׳ יהודה אומר משום רבי יוסי הגלילי כל לא תעשה שבתורה לאו שיש בו מעשה לוקין עליו לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מן הנשבע ומימר והמקלל את חבירו בשם

קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה

אי לר״ש בן לקיש תרי תנאי אליבא דרבי יהודה אי לרבי יוחנן לא קשיא הא דידיה הא דרביה

תנן התם הנוטל אם על הבנים רבי יהודה אומר לוקה ואינו משלח וחכ״א משלח ואינו לוקה זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין חייבין עליה א״ר יוחנן אין לנו אלא זאת ועוד אחרת

א״ל ר׳ אלעזר היכא א״ל לכי תשכח נפק דק ואשכח דתניא אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה ואם כהן הוא לוקה ואינו מחזיר

הניחא למאן דתני קיימו ולא קיימו

אלא למאן דתני ביטלו ולא ביטלו בשלמא גבי שילוח הקן משכחת לה אלא אונס ביטלו ולא ביטלו היכי משכחת לה

אי דקטלה קם ליה בדרבה מיניה אמר רב שימי מחוזנאה כגון שקיבל לה קידושין מאחר אמר רב אי שוויתיה שליח איהי קא מבטלא ליה אי לא שוויתיה שליח כל כמיניה ולא כלום היא

אלא אמר רב שימי מנהרדעא כגון שהדירה ברבים הניחא למ״ד נדר שהודר ברבים אין לו הפרה אלא למ״ד יש לו הפרה מאי איכא למימר דמדירה לה על דעת רבים דאמר אמימר הלכתא נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה

ותו ליכא והא איכא (סימן גז״ל משכ״ן ופא״ה) גזל דרחמנא אמר (ויקרא יט, יג) לא תגזול (ויקרא ה, כג) והשיב את הגזלה משכון דרחמנא אמר (דברים כד, י) לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו השב תשיב לו העבוט כבא השמש

ומשכחת לה בקיימו ולא קיימו וביטלו ולא ביטלו התם כיון דחייב בתשלומין אין לוקה ומשלם

מתקיף לה רבי זירא הא איכא משכונו של גר ומת הגר

דף טז עמוד ב

התם גברא בר תשלומין הוא ושיעבודא דגר הוא דקא פקע

והא איכא פאה דרחמנא אמר (ויקרא כג, כב) לא תכלה פאת וגו׳ לעני ולגר תעזוב אותם וגו׳

דמשכחת לה בקיימו ולא קיימו ביטלו ולא ביטלו דתנן מצות פאה להפריש מן הקמה לא הפריש מן הקמה מפריש מן העומרין לא הפריש מן העומרין מפריש מן הכרי עד שלא מירח מירחו מעשר ונותן לו

כדרבי ישמעאל דאמר אף מפריש מן העיסה ולר׳ ישמעאל נמי משכחת לה דאכל עיסה

אלא זאת ועוד אחרת אהא אבל אונס לא דהיכא אמרינן על דעת רבים אין לו הפרה לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה

כי הא דההוא מקרי דרדקי דהוה פשע בינוקי אדריה רב אחא ואהדריה רבינא דלא אשתכח דדייק כוותיה:

והאוכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים וכו׳: אמר רב יהודה האי מאן דאכל ביניתא דבי כרבא מלקינן ליה משום (ויקרא יא, כט) שרץ השורץ על הארץ ההוא דאכל ביניתא דבי כרבא ונגדיה רב יהודה

אמר אביי אכל פוטיתא לוקה ארבעה

נמלה לוקה חמש משום שרץ השורץ על הארץ

צרעה לוקה שש משום (דברים יד, יט) שרץ העוף

אמר רב אחאי המשהה את נקביו עובר משום (ויקרא כ, כה) לא תשקצו אמר רב ביבי בר אביי האי מאן דשתי בקרנא דאומנא קא עבר משום לא תשקצו

אמר רבא בר רב הונא ריסק תשעה נמלים והביא אחד חי והשלימן לכזית לוקה ו׳ ה׳ משום בריה ואחד משום כזית נבילה רבא א״ר יוחנן אפילו שנים והוא רב יוסף אמר אפילו אחד והוא ולא פליגי הא ברברבי והא בזוטרי:

אכל טבל ומעשר ראשון כו׳: אמר רב אכל טבל של מעשר עני לוקה

כמאן כי האי תנא דתניא אמר ר׳ יוסי יכול לא יהא חייב אלא על הטבל שלא הורם ממנו כל עיקר הורם ממנו תרומה גדולה ולא הורם ממנו מעשר ראשון מעשר ראשון ולא מעשר שני ואפי׳ מעשר עני מנין

ת״ל (דברים יב, יז) לא תוכל לאכול בשעריך וגו׳ ולהלן הוא אומר (דברים כו, יב) ואכלו בשעריך ושבעו מה להלן מעשר עני אף כאן מעשר עני ואמר רחמנא לא תוכל

אמר רב יוסף כתנאי ר״א אומר אין צריך לקרות את השם על מעשר עני של דמאי וחכ״א

דף יז עמוד א

קורא את השם ואינו צריך להפריש

מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר ודאי טובלו ומר סבר ודאי אינו טובלו אמר ליה אביי אי הכי אדמיפלגי בספיקו ליפלגו בודאי

אלא דכולי עלמא ודאי טובלו והכא בהא קא מיפלגי מר סבר לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני של דמאי כיון דממונא הוא אפרושי מפריש ורבנן סברי כיון דטריחא ליה מילתא לא מפריש:

כמה יאכל מן הטבל וכו׳: אמר רב ביבי אמר רבי שמעון בן לקיש מחלוקת בחטה אבל בקמח דברי הכל כזית ורבי ירמיה אמר רבי שמעון בן לקיש כמחלוקת בזו כך מחלוקת בזו

תנן אמר להם ר׳ שמעון אי אתם מודים לי באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב אמרו לו מפני שהיא כברייתה אמר להן אף חטה אחת כברייתה חטה אין קמח לא

לדבריהם קאמר להו לדידי אפילו קמח נמי אלא לדידכו אודו לי מיהת דחטה אחת כברייתה ורבנן ברייתא נשמה חשובה חטה לא חשובה תניא כותיה דרבי ירמיה רבי שמעון אומר כל שהוא למכות לא אמרו כזית אלא לענין קרבן:

מתני׳ האוכל בכורים עד שלא קרא עליהם קדשי קדשים חוץ לקלעים קדשים קלים ומעשר שני חוץ לחומה השובר את העצם בפסח הטהור ה״ז לוקה ארבעים אבל המותיר בטהור והשובר בטמא אינו לוקה ארבעים

הנוטל אם על הבנים רבי יהודה אומר לוקה ואינו משלח וחכמים אומרים משלח ואינו לוקה זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין חייבין עליה:

גמ׳ אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן זו דברי רבי עקיבא סתימתאה אבל חכמים אומרים בכורים הנחה מעכבת בהן קריאה אין מעכבת בהן

ולימא זו דברי רבי שמעון סתימתאה הא קא משמע לן דרבי עקיבא כרבי שמעון סבירא ליה

מאי ר׳ שמעון דתניא (דברים יב, יז) ותרומת ידך אלו בכורים

אמר רבי שמעון מה בא זה ללמדנו אם לאוכלן חוץ לחומה קל וחומר ממעשר הקל ומה מעשר הקל אוכלן חוץ לחומה לוקה בכורים לא כל שכן הא לא בא הכתוב אלא לאוכל מבכורים עד שלא קרא עליהן שהוא לוקה

(דברים יב, יז) ונדבותיך זו תודה ושלמים אמר רבי שמעון מה בא זה ללמדנו אם לאוכלן חוץ לחומה קל וחומר ממעשר הא לא בא הכתוב אלא לאוכל בתודה ובשלמים לפני זריקה שהוא לוקה

(דברים יב, יז) ובכורות זה הבכור אמר ר׳ שמעון מה בא זה ללמדנו אם לאוכלן חוץ לחומה ק״ו ממעשר אם לפני זריקה ק״ו מתודה ושלמים הא לא בא הכתוב אלא לאוכל מן הבכור אפי׳ לאחר זריקה שהוא לוקה

(דברים יב, יז) בקרך וצאנך זו חטאת ואשם אמר רבי שמעון מה בא זה ללמדנו

אם לאוכלן חוץ לחומה קל וחומר ממעשר אם לפני זריקה קל וחומר מתודה ושלמים אם לאחר זריקה קל וחומר מבכור הא לא בא הכתוב אלא לאוכל מחטאת ואשם אפילו לאחר זריקה חוץ לקלעים שהוא לוקה

(דברים יב, יז) נדריך זו עולה אמר ר״ש מה בא זה ללמדנו

אם לאוכלן חוץ לחומה ק״ו ממעשר אם לפני זריקה קל וחומר מתודה ושלמים אם לאחר זריקה ק״ו מבכור אם חוץ לקלעים קל וחומר מחטאת ואשם הא לא בא הכתוב

דף יז עמוד ב

אלא לאוכל מן העולה לאחר זריקה אפילו בפנים שהוא לוקה

אמר רבא דילידא אימיה כר״ש תיליד ואי לא לא תיליד ואע״ג דאית להו פירכא

מאי חומרא דבכורים ממעשר שכן אסורים לזרים אדרבה מעשר חמור שכן אסור לאונן

ומאי חומרא דתודה ושלמים ממעשר שכן טעונין מתן דמים ואימורין לגבי מזבח אדרבה מעשר חמור שכן טעונין כסף צורה

ומאי חומרא דבכור מתודה ושלמים שכן קדושתו מרחם אדרבה תודה ושלמים חמורים שכן טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק

ומאי חומרא דחטאת ואשם מבכור שכן קדשי קדשים אדרבה בכור חמור שכן קדושתו מרחם

ומאי חומרא דעולה מחטאת ואשם שכן כליל אדרבה חטאת ואשם חמירי שכן מכפרי

וכולהו חמירי מעולה דאית בהו שתי אכילות

אלא מאי דילידא אימיה כרבי שמעון דלמאי דסבירא ליה לדידיה מסרס ליה לקרא ודריש ליה

וכי מזהירין מן הדין הא אפילו למאן דאמר עונשין מן הדין אין מזהירין מן הדין איסורא בעלמא

והאמר רבא זר שאכל מן העולה לפני זריקה חוץ לחומה לרבי שמעון לוקה חמש חמשה איסורין הוו

והא אנן תנן אלו הן הלוקין

דף יח עמוד א

אלא קרא יתירא הוא מכדי כתיב (דברים יב, ו) והבאת שם ואכלת לפני ה׳ אלהיך במקום וגו לכתוב רחמנא לא תוכל לאוכלם מיהדר מפרש בהו רחמנא למה לי

אלא ליחודי להו לאוי לכל חד וחד

גופא אמר רבא זר שאכל מן העולה לפני זריקה חוץ לחומה לרבי שמעון לוקה חמש ולילקי נמי משום (שמות כט, לג) וזר לא יאכל כי קדש הם הני מילי היכא דלכהנים חזי הכא דלכהנים נמי לא חזי

ולילקי נמי משום (שמות כב, ל) ובשר בשדה טרפה לא תאכלו כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר הני מילי היכא דבפנים חזי הכא דבפנים נמי לא חזי

ולילקי נמי כדר׳ אליעזר דאמר ר׳ אליעזר (שמות כט, לג) לא יאכל כי קדש (הוא)

דף יח עמוד ב

כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו הני מילי היכא דקודם פסולו חזי הכא דקודם פסולו נמי לא חזי

ולילקי נמי כאידך דר׳ אליעזר דתניא רבי אליעזר אומר כל שהוא בכליל תהיה ליתן לא תעשה על אכילתו אין הכי נמי ורבא מהאי קרא קאמר

אמר רב גידל אמר רב (סימן כוז״א) כהן שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה לוקה מאי טעמא דאמר קרא (שמות כט, לג) ואכלו אותם אשר כופר בהם לאחר כפרה אין לפני כפרה לא לאו הבא מכלל עשה לאו הוא

מתיב רבא (דברים יד, ו) וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו אותה תאכלו ואין בהמה אחרת תאכלו ואי כדקאמרת (דברים יד, ז) את זה לא תאכלו למה לי

אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב גידל אמר רב זר שאכל מחטאת ואשם לפני זריקה פטור מאי טעמא דאמר קרא ואכלו אותם אשר כופר בהם כל היכא דקרינן ביה ואכלו אותם אשר כופר בהם קרינן ביה וזר לא יאכל קדש וכל היכא דלא קרינן ביה ואכלו אותם אשר כופר בהם לא קרינן ביה וזר לא יאכל

אמר ר׳ אלעזר אמר ר׳ הושעיא בכורים הנחה מעכבת בהן קרייה אין מעכבת בהן

ומי אמר ר׳ אלעזר הכי והא אמר רבי אלעזר אמר רבי הושעיא הפריש בכורים קודם לחג ועבר עליהן החג ירקבו מאי לאו משום דלא מצי למיקרי עליהן ואי ס״ד קרייה אין מעכבת בהן אמאי ירקבו

כדרבי זירא דאמר ר׳ זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו

ר׳ אחא בר יעקב מתני לה כדרבי אסי אמר רבי יוחנן וקשיא ליה דרבי יוחנן אדרבי יוחנן ומי אמר רבי יוחנן בכורים הנחה מעכבת בהן קרייה אין מעכבת בהן והא בעא מיניה רבי אסי מרבי יוחנן בכורים מאימתי מותרין לכהנים ואמר ליה הראוין לקרייה משקרא עליהן ושאין ראוין לקרייה משראו פני הבית

קשיא קרייה אקרייה קשיא הנחה אהנחה

קרייה אקרייה לא קשיא הא רבי שמעון הא רבנן הנחה אהנחה נמי לא קשיא הא רבי יהודה והא רבנן

מאי רבי יהודה דתניא ר׳ יהודה אומר (דברים כו, י) והנחתו זו תנופה אתה אומר זו תנופה או אינו אלא הנחה ממש כשהוא אומר (דברים כו, ד) והניחו הרי הנחה אמור הא מה אני מקיים והנחתו זו תנופה

ומאן תנא דפליג עליה דרבי יהודה ר׳ אליעזר בן יעקב היא דתניא (דברים כו, ד) ולקח הכהן הטנא מידך לימד על הבכורים שטעונין תנופה דברי רבי אליעזר בן יעקב מאי טעמא דרבי אליעזר בן יעקב

אתיא יד יד משלמים כתיב הכא ולקח הכהן הטנא מידך וכתיב (ויקרא ז, ל) ידיו תביאינה את אשי ה׳ מה כאן כהן אף להלן כהן מה להלן בעלים אף כאן בעלים הא כיצד מניח כהן ידיו תחת ידי בעלים ומניף

אמר רבא בר אדא אמר ר׳ יצחק בכורים

דף יט עמוד א

מאימתי מחייבין עליהן משיראו פני הבית כמאן כי האי תנא דתניא רבי אליעזר אומר בכורים מקצתן בחוץ ומקצתן בפנים שבחוץ הרי הן כחולין לכל דבריהם שבפנים הרי הן כהקדש לכל דבריהם

אמר רב ששת בכורים הנחה מעכבת בהן קרייה אין מעכבת בהן

כמאן כי האי תנא דתניא רבי יוסי אומר שלשה דברים משום שלשה זקנים רבי ישמעאל אומר יכול יעלה אדם מעשר שני בזמן הזה בירושלים ויאכלנו ודין הוא בכור טעון הבאת מקום ומעשר שני טעון הבאת מקום מה בכור אינו אלא בפני הבית אף מעשר אינו אלא בפני הבית

מה לבכור שכן טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח בכורים יוכיחו מה לבכורים שכן טעונים הנחה

ת״ל (דברים טז, ז) ואכלת [שם] לפני ה׳ אלהיך וגו׳ מקיש מעשר לבכור מה בכור אינו אלא לפני הבית אף מעשר אינו אלא לפני הבית ואם איתא ליפרוך מה לבכורים שכן טעונין קרייה והנחה

א״ר אשי נהי דעיכובא ליכא מצוה מי ליכא ולימא מצוה וליפרוך אלא אמר רב אשי כיון דאיכא בכורי הגר דבעי למימר (דברים כו, ג) אשר נשבע [ה׳] לאבותינו ולא מצי אמר לא פסיקא ליה

וליהדר דינא ותיתי במה הצד משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח

ומאי קסבר אי קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא אפי׳ בכור נמי אי קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא אפילו בכור נמי תבעי

אמר רבינא לעולם קסבר קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא והכא בבכור שנזרק דמו קודם חורבן הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים ומקשינן בשרו לדמו מה דמו במזבח אף בשרו במזבח ומקיש מעשר לבכור

וכי דבר הלמד בהקש חוזר ומלמד בהקש מעשר דגן חולין הוא

דף יט עמוד ב

הניחא למאן דאמר בתר למד אזלינן אלא למאן דאמר בתר מלמד אזלינן מאי איכא למימר

דם ובשר חדא מילתא היא:

קדשי קדשים וכו׳: תנינא חדא זימנא מעשר שני והקדש שלא נפדו אמר רבי יוסי בר חנינא סיפא במעשר שני טהור וגברא טהור דקא אכיל חוץ לחומה ריישא במעשר שני טמא וגברא טמא וקא אכיל ליה בירושלים

ומנ״ל דמחייב עליה משום טומאה דתניא ר״ש אומר (דברים כו, יד) לא בערתי ממנו בטמא בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא והיכן מוזהר על אכילה איני יודע

טומאת הגוף בהדיא כתיב (ויקרא כב, ו) נפש אשר תגע בו וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים וגו׳ אלא טומאת עצמו מנין

דכתיב (דברים יב, יז) לא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומר (דברים טו, כב) בשעריך תאכלנו הטמא והטהור

ותניא דבי רבי ישמעאל אפילו טמא וטהור אוכלין בקערה אחת ואין חוששין וקאמר רחמנא היאך טמא דשרי לך גבי טהור התם הכא לא תיכול

ומנ״ל דבר פדייה הוא

דאמר ר״א מנין למעשר שני שנטמא שפודין אותו אפילו בירושלים ת״ל (דברים יד, כד) כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא אכילה שנאמר (בראשית מג, לד) וישא משאות מאת פניו

א״ר ביבי א״ר אסי מנין למעשר שני טהור שפודין אותו אפילו בפסיעה אחת חוץ לחומה שנאמר כי לא תוכל שאתו האי מבעי ליה לכדרבי אליעזר

א״כ לימא קרא לא תוכל לאוכלו מאי שאתו ואימא כולו להכי הוא דאתא א״כ לימא קרא לא תוכל ליטלו מאי שאתו ש״מ תרתי

יתיב רב חנינא ורב הושעיא וקא מבעיא להו אפיתחא דירושלים מהו פשיטא הוא בחוץ ומשאו בפנים קלטוהו מחיצות הוא בפנים ומשאו בחוץ מהו

תנא להו ההוא סבא בדבי רבי שמעון בן יוחי (דברים יד, כד) כי ירחק ממך המקום ממילואך

בעי רב פפא נקיט ליה בקניא מאי תיקו

אמר ר׳ אסי אמר ר׳ יוחנן מעשר שני מאימתי חייבין עליו משראה פני החומה מ״ט דאמר קרא (דברים יב, יח) לפני ה׳ אלהיך תאכלנו (שנה בשנה) וכתיב (דברים יב, יז) (כי) לא תוכל לאכול בשעריך כל היכא דקרינן ביה לפני ה׳ אלהיך תאכלנו קרינן ביה לא תוכל לאכול בשעריך וכל היכא דלא קרינן ביה לפני ה׳ אלהיך תאכלנו לא קרינן ביה לא תוכל לאכול בשעריך

מיתיבי רבי יוסי אומר כהן שעלתה בידו תאנה של טבל אמר תאנה זו תרומתה בעוקצה מעשר ראשון בצפונה ומעשר שני לדרומה והיא שנת מעשר שני והוא בירושלים או מעשר עני והוא בגבולין אכלה

דף כ עמוד א

לוקה אחת

וזר שאכלה לוקה שתים שאילו בתחלה אכלה אינו לוקה אלא אחת

טעמא דאיתיה בירושלים הא בגבולין לוקה שלש דאע״ג דלאו רואה פני חומה דעיילי ואפקי

אי הכי מאי למימרא הכא במאי עסקינן כגון דעיילינהו בטיבלייהו וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין

וסבר ר׳ יוסי מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי והתניא רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי יוסי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על פירות שלא נגמרה מלאכתן ועברו בירושלים שיפדה מעשר שני שלהן ויאכל בכל מקום

ועל מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן ועברו בירושלים שבית שמאי אומרים יחזיר מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים וב״ה אומרים יפדה ויאכל בכל מקום ואי סלקא דעתך מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין הא קלטוהו מחיצות

אמר רבה מחיצה לאכול דאורייתא מחיצה לקלוט דרבנן וכי גזור רבנן כי איתיה בעיניה בטבליה לא גזור רבנן

רבינא אמר כגון דנקיט ליה בקניא ותפשוט בעיא דרב פפא:

מתני׳ הקורח קרחה בראשו והמקיף פאת ראשו והמשחית פאת זקנו והשורט שריטה אחת על המת חייב שרט שריטה אחת על חמשה מתים או חמש שריטות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת

על הראש שתים אחת מכאן ואחת מכאן על הזקן שתים מכאן ושתים מכאן ואחת מלמטה רבי אליעזר אומר אם ניטלו כולן כאחת אינו חייב אלא אחת

ואינו חייב עד שיטלנו בתער רבי אליעזר אומר אפילו לקטו במלקט או ברהיטני חייב:

גמ׳ תנו רבנן (ויקרא כא, ה) לא יקרחו יכול אפילו קרח ארבע וחמש קריחות לא יהא חייב אלא אחת תלמוד לומר קרחה לחייב על כל קרחה וקרחה בראשם מה תלמוד לומר לפי שנאמר (דברים יד, א) לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת יכול לא יהא חייב אלא על בין העינים בלבד מנין לרבות כל הראש תלמוד לומר בראשם לרבות כל הראש

ואין לי אלא בכהנים שריבה בהן הכתוב מצות יתירות ישראל מנין

נאמר כאן קרחה ונאמר להלן קרחה מה להלן חייב על כל קרחה וקרחה וחייב על הראש כבין העינים אף כאן חייב על כל קרחה וקרחה וחייב על הראש כבין העינים ומה להלן על מת אף כאן על מת

הני ד׳ וה׳ קריחות ה״ד אילימא בזה אחר זה ובחמש התראות פשיטא

דף כ עמוד ב

אלא בחדא התראה מי מחייב והתנן נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת לא צריכא דסך חמש אצבעותיו נשא ואותבינהו בבת אחת דהויא ליה התראה לכל חדא וחדא

וכמה שיעור קרחה רב הונא אומר כדי שיראה מראשו רבי יוחנן אומר משום ר״א ברבי שמעון כגריס (כתנאי כמה שיעור קרחה כגריס) אחרים אומרים כדי שיראה מראשו

אמר רב יהודה בר חביבא פליגי בה תלתא תנאי חד אומר כגריס וחד אומר כדי שיראה מראשו וחד אומר כשתי שערות ואיכא דמפיק שתי שערות ומעייל בכעדשה וסימנך בהרת כגריס ומחיה בכעדשה

תנא הנוטל מלא פי הזוג בשבת חייב וכמה מלא פי הזוג אמר רב יהודה שתים והתניא לקרחה שתים אימא וכן לקרחה שתים

תניא נמי הכי הנוטל מלא פי הזוג בשבת חייב וכמה מלא פי הזוג שתים רבי אליעזר אומר אחת ומודים חכמים לרבי אליעזר במלקט לבנות מתוך שחורות אפילו אחת שהוא חייב ודבר זה אפילו בחול אסור משום שנאמר (דברים כב, ה) לא ילבש גבר שמלת אשה:

והמקיף פאת ראשו וכו׳: ת״ר פאת ראשו סוף ראשו ואיזהו סוף ראשו זה המשוה צדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו

תני תנא קמיה דרב חסדא אחד המקיף ואחד הניקף לוקה אמר ליה מאן דאכיל תמרי בארבילא לקי דאמר לך מני רבי יהודה היא דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו

רבא אומר במקיף לעצמו ודברי הכל רב אשי אומר במסייע ודברי הכל:

והמשחית פאת זקנו: ת״ר פאת זקנו סוף זקנו ואיזהו סוף זקנו שבולת זקנו:

והמשרט שריטה אחת וכו׳: ת״ר (ויקרא יט, כח) ושרט יכול אפילו שרט על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ת״ל (ויקרא יט, כח) לנפש אינו חייב אלא על המת בלבד ומנין למשרט חמש שריטות על מת אחד שהוא חייב על כל אחת ואחת ת״ל ושרט לחייב על כל שריטה ושריטה

רבי יוסי אומר מנין למשרט שריטה אחת על ה׳ מתים שהוא חייב על כל אחת ואחת ת״ל לנפש לחייב על כל נפש ונפש

והא אפיקתיה לביתו שנפל ולספינתו שטבעה בים

דף כא עמוד א

קסבר רבי יוסי שריטה וגדידה אחת היא וכתיב התם למת

אמר שמואל המשרט בכלי חייב מיתיבי שריטה וגדידה אחת היא אלא ששריטה ביד וגדידה בכלי הוא דאמר כרבי יוסי

תני תנא קמיה דרבי יוחנן על מת בין ביד בין בכלי חייב על עבודת כוכבים ביד חייב בכלי פטור והא איפכא כתיב (מלכים א יח, כח) ויתגודדו כמשפטם בחרבות וברמחים אלא אימא ביד פטור בכלי חייב:

וחייב על הראש: מחוי רב ששת בין פירקי רישא: ועל הזקן שתים מכאן ושתים מכאן ואחת מלמטה: מחוי רב ששת בין פירקי דיקנא:

רבי אליעזר אומר אם נטלן וכו׳: קסבר חד לאו הוא:

ואינו חייב עד שיטלנו בתער: ת״ר (ויקרא כא, ה) ופאת זקנם לא יגלחו יכול אפי׳ גלחו במספרים יהא חייב ת״ל (ויקרא יט, כז) לא תשחית אי לא תשחית יכול אם לקטו במלקט ורהיטני יהא חייב תלמוד לומר לא יגלחו

הא כיצד גילוח שיש בו השחתה הוי אומר זה תער:

רבי אליעזר אומר אפילו לקטו במלקט ורהיטני (יהא) חייב: מה נפשך אי גמיר גזירה שוה ליבעי תער אי לא גמיר ג״ש מספרים נמי [לא]

לעולם גמיר ג״ש וקסבר הני נמי גילוח עבדי:

מתני׳ הכותב כתובת קעקע כתב ולא קעקע קעקע ולא כתב אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע בידו ובכחול ובכל דבר שהוא רושם ר״ש בן יהודה משום ר׳ שמעון אומר אינו חייב עד שיכתוב שם את השם שנאמר (ויקרא יט, כח) וכתובת קעקע לא תתנו בכם אני ה׳:

גמ׳ אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי עד דיכתוב אני ה׳ ממש אמר ליה לא כדתני בר קפרא אינו חייב עד שיכתוב שם עבודת כוכבים שנאמר וכתובת קעקע לא תתנו בכם אני ה׳ אני ה׳ ולא אחר:

אמר רב מלכיא אמר רב אדא בר אהבה אסור לו לאדם שיתן אפר מקלה על גבי מכתו מפני שנראית ככתובת קעקע אמר רב נחמן בריה דרב איקא שפוד שפחות וגומות רב מלכיו בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיא

רב פפא אמר מתניתין ומתניתא רב מלכיא שמעתתא רב מלכיו וסימניך מתניתא מלכתא מאי בינייהו איכא בינייהו שפחות

רב ביבי בר אביי קפיד אפי׳ אריבדא דכוסילתא רב אשי אמר כל מקום שיש שם מכה מכתו מוכיח עליו:

מתני׳ נזיר שהיה שותה יין כל היום אין חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת היה מטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא אל תטמא והוא מטמא חייב על כל אחת ואחת היה מגלח כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תגלח אל תגלח והוא מגלח חייב על כל אחת ואחת

היה לבוש בכלאים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תלבש אל תלבש והוא פושט ולובש חייב על כל אחת ואחת

דף כא עמוד ב

יש חורש תלם א׳ וחייב עליו משום שמונה לאוין החורש בשור וחמור והן מוקדשין וכלאים בכרם ובשביעית ויום טוב וכהן ונזיר בבית הטומאה

חנניא בן חכינאי אומר אף הלובש כלאים אמרו לו אינו השם אמר להם אף הנזיר לא הוא השם:

גמ׳ (אמר רב ביבי אמר ר׳ יוסי פושט ולובש לובש ממש או) אפי׳ מכניס ומוציא בית יד אונקלי שלו מחוי רב אחא בריה דרב איקא עיולי ואפוקי רב אשי אומר אפילו לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש חייב:

יש חורש תלם וכו׳: א״ר ינאי בחבורה נמנו וגמרו החופה בכלאים לוקה אמר להן רבי יוחנן לאו משנתנו היא זו יש חורש תלם אחד וחייב עליו משום שמונה לאוין החורש בשור ובחמור והן מוקדשין וכלאים בכרם האי חורש דמחייב משום כלאים היכי משכחת לה לאו דמיכסי בהדיה דאזיל

א״ל אי לאו דדלאי לך חספא מי משכחת מרגניתא תותה אמר ליה ריש לקיש לר׳ יוחנן אי לאו דקילסך גברא רבה הוה אמינא מתני׳ מני רבי עקיבא היא דאמר המקיים כלאים לוקה

מאי רבי עקיבא דתניא המנכש והמחפה בכלאים לוקה רבי עקיבא אומר אף המקיים

מאי טעמא דר׳ עקיבא דתניא (ויקרא יט, יט) שדך לא תזרע כלאים אין לי אלא זורע מקיים מנין ת״ל ((ויקרא יט, יט) בהמתך לא תרביע) כלאים שדך לא (תזרע כלאים)

אמר ליה עולא לרב נחמן ולילקי נמי משום זורע ביום טוב א״ל תנא ושייר

א״ל תנא קתני שמונה ואת אמרת תנא ושייר אמר רבא יש חילוק מלאכות בשבת ואין חילוק מלאכות ביום טוב אמר ליה עדא תהא

איתיביה אביי ואין חילוק מלאכות ביום טוב והתנן המבשל גיד בחלב ביו״ט ואכלו לוקה חמש לוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל ביום טוב שלא לצורך ולוקה משום מבשל גיד בחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה

דף כב עמוד א

משום הבערה ואם איתא משום הבערה לא מחייב דהא איחייב ליה משום בשולו אפיק הבערה ועייל גיד הנשה של נבילה

והתני ר׳ חייא לוקה שתים על אכילתו ושלש על בשולו ואי איתא שלש על אכילתו הוא חייב אלא אפיק הבערה ועייל עצי אשירה ואזהרתיה מהכא (דברים יג, יח) ולא ידבק בידך וגו׳

א״ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ולילקי נמי משום (דברים ז, כו) לא תביא תועבה אל ביתך אלא הכא במאי עסקינן כגון שבישלו בעצי הקדש ואזהרתיה מהכא (דברים יב, ג) ואשריהם תשרפון באש (דברים יב, ד) לא תעשון כן לה׳ אלהיכם:

סימן שנבא״י שנ״ז:

מתקיף לה רב הושעיא וליחשוב נמי הזורע בנחל איתן ואזהרתיה מהכא (דברים כא, ד) אשר לא יעבד בו ולא יזרע

מתקיף לה רב חנניא וליחשוב נמי המוחק את השם בהליכתו ואזהרתיה מהכא (דברים יב, ג) ואבדתם את שמם וגו׳ (ו) לא תעשון כן לה׳ אלהיכם

מתקיף לה ר׳ אבהו וליחשוב נמי הקוצץ את בהרתו ואזהרתיה מהכא (דברים כד, ח) השמר בנגע הצרעת

מתקיף לה אביי וליחשוב נמי המזיח החושן מעל האפוד והמסיר בדי ארון ואזהרתיה מהכא (שמות כה, טו) (ו) לא יסורו (שמות כח, כח) ולא יזח החושן

מתקיף לה רב אשי וליחשוב נמי החורש בעצי אשירה ואזהרתיה מהכא (דברים יג, יח) ולא ידבק בידך מאומה וגו׳

מתקיף לה רבינא וליחשוב נמי הקוצץ אילנות טובות ואזהרתיה מהכא (דברים כ, יט) כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות

א״ל רבי זעירא לרבי מני וליחשוב נמי כגון דאמר שבועה שלא אחרוש ביום טוב התם לא קא חלה שבועה מושבע ועומד מהר סיני הוא א״ל כגון דאמר שבועה שלא אחרוש בין בחול בין ביו״ט דמגו דחלה עליה שבועה בחול חלה עליה נמי ביו״ט מידי דאיתיה בשאילה לא קתני

ולא והרי הקדש בבכור והרי נזיר בנזיר שמשון

נזיר שמשון בר איטמויי למתים הוא אלא האי תנא איסור כולל לית ליה

אמר רבי הושעיא המרביע שור פסולי המוקדשים לוקה שנים אמר רבי יצחק המנהיג בשור פסולי המוקדשים לוקה שהרי גוף אחד הוא ועשאו הכתוב כשני גופים:

מתני׳ כמה מלקין אותו ארבעים חסר אחת שנא׳ (דברים כה, ב) במספר ארבעים מנין שהוא סמוך לארבעים ר׳ יהודה אומר ארבעים שלימות הוא לוקה והיכן הוא לוקה את היתירה בין כתפיו

אין אומדין אותו אלא במכות ראויות להשתלש אמדוהו לקבל ארבעים ולוקה מקצת

דף כב עמוד ב

ואמדו שאין יכול לקבל ארבעים פטור אמדוהו לקבל שמונה עשרה ומשלקה אמדו שיכול הוא לקבל ארבעים פטור:

גמ׳ מ״ט אי כתיב ארבעים במספר הוה אמינא ארבעים במניינא השתא דכתיב במספר ארבעים מנין שהוא סוכם את הארבעים אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה דאילו בס״ת כתיב ארבעים ואתו רבנן בצרו חדא:

רבי יהודה אומר ארבעים שלימות וכו׳ [בין כתפיו]: אמר ר׳ יצחק מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב (זכריה יג, ו) מה המכות האלה בין ידיך ואמר אשר הכתי בית מאהבי ורבנן ההוא בתינוקות של בית רבן הוא דכתיב:

אין אומדין אלא במכות הראויות וכו׳: לקה אין לא לקה לא

ורמינהו אמדוהו לקבל ארבעים וחזרו ואמדו שאין יכול לקבל ארבעים פטור אמדוהו לקבל שמונה עשרה וחזרו ואמדוהו שיכול לקבל ארבעים פטור

אמר רב ששת לא קשיא הא דאמדוהו ליומי הא דאמדוהו למחר וליומא אוחרא:

מתני׳ עבר עבירה שיש בה שני לאוין אמדוהו אומד אחד לוקה ופטור ואם לאו לוקה ומתרפא וחוזר ולוקה:

גמ׳ והתניא אין אומדין אומד אחד לשני לאוין

אמר רב ששת לא קשיא הא דאמדוהו לארבעים וחדא הא דאמדוהו לארבעים ותרתי:

מתני׳ כיצד מלקין אותו כופה שתי ידיו על העמוד הילך והילך וחזן הכנסת אוחז בבגדיו אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה את לבו והאבן נתונה מאחריו חזן הכנסת עומד עליו ורצועה בידו של עגל כפולה אחד לשנים ושנים לארבעה ושתי רצועות של חמור עולות ויורדות בה ידה טפח ורחבה טפח וראשה מגעת על פי כריסו

ומכה אותו שליש מלפניו ושתי ידות מלאחריו ואינו מכה אותו לא עומד ולא יושב אלא מוטה שנאמר (דברים כה, ב) והפילו השופט

והמכה מכה בידו אחת בכל כחו והקורא קורא (דברים כח, נח) אם לא תשמור לעשות וגו׳ והפלא ה׳ את מכותך ואת מכות וגו׳ וחוזר לתחלת המקרא (דברים כט, ח) ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו׳ וחותם (תהלים עח, לח) והוא רחום יכפר עון וגו׳ וחוזר לתחלת המקרא

ואם מת תחת ידו פטור הוסיף לו עוד רצועה אחת ומת הרי זה גולה על ידו נתקלקל בין בריעי בין במים פטור רבי יהודה אומר האיש בריעי והאשה במים:

דף כג עמוד א

גמ׳ מ״ט משום נקלה

אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה מנין לרצועה שהיא של עגל דכתיב (דברים כה, ג) ארבעים יכנו וסמיך ליה (דברים כה, ד) לא תחסום שור בדישו

ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה דכתיב לא תחסום שור בדישו וסמיך ליה (דברים כה, ה) כי ישבו אחים יחדו וגו׳

ואמר רב ששת משום ר׳ אלעזר בן עזריה כל המבזה את המועדים כאילו עובד עכו״ם דכתיב (שמות לד, יז) אלהי מסכה לא תעשה לך וסמיך ליה (שמות לד, יח) את חג המצות תשמור

ואמר רב ששת משום ר׳ אלעזר בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר ראוי להשליכו לכלבים דכתיב (שמות כב, ל) לכלב תשליכון אותו וסמיך ליה (שמות כג, א) לא תשא שמע שוא וגו׳ קרי ביה נמי לא תשיא:

ושתי רצועות וכו׳: תנא של חמור כדדריש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא (ישעיהו א, ג) ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע וגו׳ אמר הקב״ה יבא מי שמכיר אבוס בעליו ויפרע ממי שאינו מכיר אבוס בעליו:

ידה טפח וכו׳: אמר אביי שמע מינה כל חד וחד לפום גביה עבדינן ליה אמר ליה רבא אם כן נפיש להו רצועות טובא אלא אמר רבא אבקתא אית ליה כי בעי מיקטר ביה כי בעי מרפה בה:

מלקין אותו וכו׳ מנא הני מילי אמר רב כהנא דאמר קרא (דברים כה, ב) והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר רשעה אחת מלפניו שתי רשעיות מאחריו:

אין מלקין אותו וכו׳: אמר רב חסדא אמר רבי יוחנן מנין לרצועה שהיא מוכפלת שנאמר והפילו והא מיבעי ליה לגופיה א״כ לכתוב קרא יטיהו מאי הפילו ש״מ תרתי:

המכה מכה בידו: תנו רבנן אין מעמידין חזנין אלא חסירי כח ויתירי מדע רבי יהודה אומר אפילו חסירי מדע ויתירי כח

אמר רבא כוותיה דרבי יהודה מסתברא דכתיב (דברים כה, ג) לא יוסיף פן יוסיף אי אמרת בשלמא חסירי מדע היינו דצריך לאזהורי אלא אי אמרת יתירי מדע מי צריך לאזהורי ורבנן אין מזרזין אלא למזרז

תנא כשהוא מגביה מגביה בשתי ידיו וכשהוא מכה מכה בידו אחת כי היכי דליתה מדידיה:

והקורא קורא כו׳: תנו רבנן הגדול שבדיינין קורא השני מונה והשלישי אומר הכהו בזמן שמכה מרובה מאריך בזמן. שמכה מועטת מקצר והא אנן תנן חוזר לתחלת המקרא מצוה לצמצם ואי לא צמצם חוזר לתחלת המקרא

תנו רבנן מכה רבה אין לי אלא מכה רבה מכה מועטת מנין ת״ל לא יוסיף אם כן מה תלמוד לומר מכה רבה לימד על הראשונות שהן מכה רבה:

נתקלקל וכו׳: תנו רבנן אחד האיש ואחד האשה בריעי ולא במים דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר האיש בריעי והאשה במים וחכ״א אחד האיש ואחד האשה בין בריעי בין במים

והתניא רבי יהודה אומר אחד האיש ואחד האשה בריעי אמר רב נחמן בר יצחק שניהם שוין בריעי

אמר שמואל כפתוהו ורץ מבית דין פטור מיתיבי קלה בין בראשונה בין בשניה פוטרין אותו נפסקה רצועה בשניה פוטרין אותו בראשונה אין פוטרין אותו אמאי להוי כרץ התם רץ הכא לא רץ

ת״ר אמדוהו לכשילקה קלה פוטרין אותו לכשיצא מבית דין קלה מלקין אותו ולא עוד אלא אפילו קלה בתחלה מלקין אותו שנאמר (דברים כה, ב) והכהו [וגו׳] ונקלה ולא שלקה כבר בבית דין:

מתני׳ כל חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתתם שנאמר (דברים כה, ג) ונקלה אחיך לעיניך כשלקה הרי הוא כאחיך דברי רבי חנניה בן גמליאל

ואמר רבי חנניה בן גמליאל מה אם העובר עבירה אחת נוטל נפשו עליה העושה מצוה אחת על אחת כמה וכמה שתנתן לו נפשו ר״ש אומר ממקומו הוא למד שנאמר (ויקרא יח, כט) ונכרתו הנפשות העושות וגו׳ ואומר

דף כג עמוד ב

(ויקרא יח, ה) אשר יעשה אותם האדם וחי בהם הא כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה

ר״ש בר רבי אומר הרי הוא אומר (דברים יב, כג) רק חזק לבלתי אכול (את) הדם כי הדם הוא הנפש וגו׳ ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו הפורש ממנו מקבל שכר גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן הפורש מהן על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות

ר׳ חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב״ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנאמר (ישעיהו מב, כא) ה׳ חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

גמ׳ א״ר יוחנן חלוקין עליו חבריו על רבי חנניה בן גמליאל אמר רב אדא בר אהבה אמרי בי רב תנינן אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהכרת ואם איתא אידי ואידי בידי אדם הוא

רב נחמן (בר יצחק) אומר הא מני רבי יצחק היא דאמר מלקות בחייבי כריתות ליכא דתניא רבי יצחק אומר חייבי כריתות בכלל היו ולמה יצאת כרת באחותו לדונו בכרת ולא במלקות

רב אשי אמר אפילו תימא רבנן זה עיקר זדונו בידי אדם וזה עיקר זדונו בידי שמים

אמר רב אדא בר אהבה אמר רב הלכה כר׳ חנניה בן גמליאל אמר רב יוסף מאן סליק לעילא ואתא ואמר אמר ליה אביי אלא הא דאמר רבי יהושע בן לוי שלשה דברים עשו ב״ד של מטה והסכימו ב״ד של מעלה על ידם מאן סליק לעילא ואתא ואמר אלא קראי קא דרשינן ה״נ קראי קא דרשינן

גופא א״ר יהושע בן לוי שלשה דברים עשו ב״ד של מטה והסכימו ב״ד של מעלה על ידם [אלו הן] מקרא מגילה ושאילת שלום [בשם] והבאת מעשר

מקרא מגילה דכתיב (אסתר ט, כז) קימו וקבלו היהודים קיימו למעלה מה שקבלו למטה

ושאילת שלום דכתיב (רות ב, ד) והנה בועז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה׳ עמכם ואומר (שופטים ו, יב) ה׳ עמך גבור החיל מאי ואומר וכי תימא בועז הוא דעביד מדעתיה ומשמיא לא אסכימו על ידו ת״ש ואומר ה׳ עמך גבור החיל

הבאת מעשר דכתיב (מלאכי ג, י) הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה׳ צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די מאי עד בלי די אמר רמי בר רב עד שיבלו שפתותיכם מלומר די

א״ר אלעזר בג׳ מקומות הופיע רוח הקודש בבית דינו של שם ובבית דינו של שמואל הרמתי ובבית דינו של שלמה בבית דינו של שם דכתיב (בראשית לח, כו) ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני מנא ידע דלמא כי היכי דאזל איהו לגבה אזל נמי אינש אחרינא [לגבה] יצאת בת קול ואמרה ממני יצאו כבושים:

בבית דינו של שמואל דכתיב (שמואל א יב, ג) הנני ענו בי נגד ה׳ ונגד משיחו את שור מי לקחתי ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ויאמר עד ה׳ ועד משיחו כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר עד ויאמר ויאמרו מיבעי ליה יצאת בת קול ואמרה אני עד בדבר זה

בבית דינו של שלמה דכתיב (מלכים א ג, כז) ויען המלך ויאמר תנו לה את הילד החי והמת לא תמיתוהו (כי) היא אמו מנא ידע דלמא איערומא מיערמא יצאת בת קול ואמרה היא אמו

אמר רבא ממאי דלמא יהודה כיון דחשיב ירחי ויומי ואיתרמי דחזינן מחזקינן דלא חזינן לא מחזקינן

שמואל נמי כולהו ישראל קרי להו בלשון יחידי דכתיב (ישעיהו מה, יז) ישראל נושע בה׳

שלמה נמי מדהא קא מרחמתא והא לא קא מרחמתא אלא גמרא:

דרש רבי שמלאי שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה שלש מאות ששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם אמר רב המנונא מאי קרא (דברים לג, ד) תורה צוה לנו משה מורשה תורה בגימטריא

דף כד עמוד א

שית מאה וחד סרי הוי אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום

(סימן דמשמ״ק ס״ק):

בא דוד והעמידן על אחת עשרה דכתיב (תהלים טו, א) מזמור לדוד [ה׳] מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה׳ יכבד נשבע להרע ולא ימיר כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם

הולך תמים זה אברהם דכתיב (בראשית יז, א) התהלך לפני והיה תמים

פועל צדק כגון אבא חלקיהו

ודובר אמת בלבבו כגון רב ספרא

לא רגל על לשונו זה יעקב אבינו דכתיב (בראשית כז, יב) אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע

לא עשה לרעהו רעה שלא ירד לאומנות חבירו

וחרפה לא נשא על קרובו זה המקרב את קרוביו

נבזה בעיניו נמאס זה חזקיהו המלך שגירר עצמות אביו במטה של חבלים

ואת יראי ה׳ יכבד זה יהושפט מלך יהודה שבשעה שהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו (אבי אבי) רבי רבי מרי מרי

נשבע להרע ולא ימיר כר׳ יוחנן דא״ר יוחנן אהא בתענית עד שאבא לביתי

כספו לא נתן בנשך אפילו ברבית עובד כוכבים

ושוחד על נקי לא לקח כגון ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי

כתיב עושה אלה לא ימוט לעולם כשהיה ר״ג מגיע למקרא הזה היה בוכה אמר מאן דעביד להו לכולהו הוא דלא ימוט הא חדא מינייהו ימוט

אמרו ליה מי כתיב עושה כל אלה עושה אלה כתיב אפילו בחדא מינייהו דאי לא תימא הכי כתיב קרא אחרינא (ויקרא יח, כד) אל תטמאו בכל אלה התם נמי הנוגע בכל אלה הוא דמטמא בחדא מינייהו לא אלא לאו באחת מכל אלה הכא נמי באחת מכל אלו

בא ישעיהו והעמידן על שש דכתיב (ישעיהו לג, טו) הולך צדקות ודובר מישרים מואס בבצע מעשקות נוער כפיו מתמוך בשוחד אוטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע

הולך צדקות זה אברהם אבינו דכתיב (בראשית יח, יט) כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו׳

ודובר מישרים זה שאינו מקניט פני חבירו ברבים

מואס בבצע מעשקות כגון ר׳ ישמעאל בן אלישע

נוער כפיו מתמוך בשוחד כגון ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי

אוטם אזנו משמוע דמים דלא שמע בזילותא דצורבא מרבנן ושתיק כגון ר״א ברבי שמעון

ועוצם עיניו מראות ברע כדרבי חייא בר אבא דאמר ר׳ חייא בר אבא זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה

וכתיב (ישעיהו לג, טז) הוא מרומים ישכון [וגו׳]

בא מיכה והעמידן על שלש דכתיב (מיכה ו, ח) הגיד לך אדם מה טוב ומה ה׳ דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם (ה׳) אלהיך

עשות משפט זה הדין אהבת חסד זה גמילות חסדים והצנע לכת זה הוצאת המת והכנסת כלה והלא דברים קל וחומר ומה דברים שאין דרכן לעשותן בצנעא אמרה תורה והצנע לכת דברים שדרכן לעשותן בצנעא על אחת כמה וכמה

חזר ישעיהו והעמידן על שתים שנאמר (ישעיהו נו, א) כה אמר ה׳ שמרו משפט ועשו צדקה בא עמוס והעמידן על אחת שנאמר (עמוס ה, ד) כה אמר ה׳ לבית ישראל דרשוני וחיו מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימא דרשוני בכל התורה כולה אלא בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר (חבקוק ב, ד) וצדיק באמונתו יחיה

אמר ר׳ יוסי בר חנינא ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל באו ארבעה נביאים וביטלום משה אמר (דברים לג, כח) וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב בא עמוס וביטלה [שנאמר] (עמוס ז, ה) חדל נא מי יקום יעקב וגו׳ וכתיב (עמוס ז, ו) ניחם ה׳ על זאת [וגו]

משה אמר (דברים כח, סה) ובגוים ההם לא תרגיע בא ירמיה ואמר (ירמיהו לא, ב) הלוך להרגיעו ישראל

משה אמר (שמות לד, ז) פוקד עון אבות על בנים בא יחזקאל וביטלה (יחזקאל יח, ד) הנפש החוטאת היא תמות

משה אמר (ויקרא כו, לח) ואבדתם בגוים בא ישעיהו ואמר (ישעיהו כז, יג) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו׳

אמר רב מסתפינא מהאי קרא ואבדתם בגוים מתקיף לה רב פפא דלמא כאבידה המתבקשת דכתיב (תהלים קיט, קעו) תעיתי כשה אובד בקש עבדך אלא מסיפא [דקרא] (ויקרא כו, לח) ואכלה אתכם ארץ אויביכם מתקיף לה מר זוטרא דלמא כאכילת קישואין ודילועין

וכבר היה ר״ג ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך ושמעו קול המונה של רומי מפלטה [ברחוק] מאה ועשרים מיל והתחילו בוכין ורבי עקיבא משחק אמרו לו מפני מה אתה משחק אמר להם ואתם מפני מה אתם בוכים אמרו לו הללו כושיים שמשתחוים לעצבים ומקטרים לעבודת כוכבים יושבין בטח והשקט ואנו בית הדום רגלי אלהינו שרוף

דף כד עמוד ב

באש ולא נבכה אמר להן לכך אני מצחק ומה לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה

שוב פעם אחת היו עולין לירושלים כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים התחילו הן בוכין ור״ע מצחק אמרו לו מפני מה אתה מצחק אמר להם מפני מה אתם בוכים אמרו לו מקום שכתוב בו (במדבר א, נא) והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה

אמר להן לכך אני מצחק דכתיב (ישעיהו ח, ב) ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו וכי מה ענין אוריה אצל זכריה אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה

באוריה כתיב (מיכה ג, יב) לכן בגללכם ציון שדה תחרש [וגו׳] בזכריה כתיב (זכריה ח, ד) עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלם עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת בלשון הזה אמרו לו עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו:

הדרן עלך אלו הן הלוקין וסליקא לה מסכת מכות